

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Marthe Aasum

Masteroppgave

Idrettsskolens ulike kulturer

The different cultures of the sport school

Master i kroppsøving og idrett

2020

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært utfordrende, lærerikt og spennende. Jeg har aldri kjent på så stor frustrasjon, ei heller så stor glede når den først ble ferdig. Jeg har lært mye nytt, både faglig og ved meg selv, som jeg kommer til å ta med meg videre inn i jobbhverdagen min. En rekke personer har bidratt med hjelp og inspirasjon i arbeidet med denne masteroppgaven, og disse fortjener en stor takk.

Først av alt vil jeg takke informantene mine som tok seg tid til å stille til intervju. Takk for at dere åpnet dere opp, og delte deres opplevelser rundt det å gå på en idrettsskole.

En stor takk til min veileder Eivind Åsrum Skille for god veiledning, gode litteraturforslag, konstruktive tilbakemeldinger og motiverende ord.

En stor takk går også til Jørn Ole for at vi sammen gikk inn på dette studiet, og sammen kom oss vel igjennom. Uten deg hadde jeg gitt opp for lengst.

Jeg ønsker å takke Bente Melby og de andre kollegaene mine for at de har hatt forståelse for at jeg har trengt ekstra tid å jobbe med denne masteroppgaven, og for at de har lagt til rette mine arbeidsoppgaver, slik at jeg skulle få det til å gå.

Avslutningsvis vil jeg takke familie og venner som har vært der for meg gjennom denne prosessen. Mamma har stilt opp som barnepasser mange ganger det siste året for å avlaste litt, dette har vært til stor hjelp og jeg er evig takknemlig. Håper vi ser deg like mye nå som oppgaven er levert også. Tusen takk til Mari som har korrekturlest oppgaven min, jeg vet det tok deg mye lenger tid enn det du innrømmer.

Sist, men ikke minst ønsker jeg å takke min fantastiske samboer Patrick. Takk for at du har vært tålmodig, på tross av mine humørsvingninger. Takk for at du har tatt deg av kveldsrutiner og leggingen av våre tre små barn, mer enn det jeg har gjort i denne perioden. Dette hadde jeg ikke klart på egen hånd, og nå lover jeg å være mer til stede.

Tusen takk!

Kongsvinger, 30.oktober 2020

Marthe Aasum

Norsk sammendrag

Denne masteroppgaven er rettet mot å undersøke elever på idrettsskoler sine opplevelser knyttet til idrettskulturen, skolekulturen og kroppskulturen. Og derigjennom se om forholdet til mat preges av dette.

Oppgavens hovedproblemstilling er: «*Hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskultur, skolekultur og kroppskultur?*» Andre spørsmål som også belyses er: Hvordan oppleves kulturen på idrettsskolen? Hvordan oppleves skolekulturen? Hvilke følelser har elevene knyttet til egen kropp? Hvordan er elevenes forhold til mat?

For å besvare forskningens problemstilling, er det benyttet en kvalitativ tilnærming. Åtte elever utgjorde det empiriske grunnlaget i studien gjennom å la seg intervju, og formålet har vært å få et innblikk i deres opplevelser og belyse deres perspektiv på kulturer ut fra de teoretiske perspektivene *felt*, *habitus* og «*club culture*». Videre har funnene blitt satt i lys av tidligere forskning, Willy Aagre sin teori om ungdomskultur og annen relevant teori om ungdomskulturer og mat. Dataene ble analysert ved hjelp av Giorgi (2012) sine fem steg for fenomenologisk analyse.

Et hovedfunn i oppgaven viser at elevene opplever et skille mellom egen idrett og de andre idrettene på skolen, og at de tilbringer lite tid med hverandre på tvers av idrettene. I egen idrettskultur opplever elevene på idrettsskoler et sterkt vennskapsbånd, intern konkurranse og gode støttespillere.

Skolekulturen bærer preg av «oss» og «de andre». Elevene har ingen negative følelser knyttet til dette, og forteller at det faller naturlig da de er svært sosiale med elever fra sin egen idrett.

Mine resultater viser at noen elever har endret forholdet til egen kropp, etter de begynte på idrettsskolen. Elevene virker å være opptatt av å kle seg presentabelt, og velger klær de føler seg vel i fremfor noe annet. Forskingen min viser at elevene har gode spisevaner, som passer godt for aktive idrettsungdommer.

Mine resultater viser at elevene i stor grad forholder seg uproblematisk til de ulike kulturene knyttet til idrettsskolen.

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
NORSK SAMMENDRAG	3
INNHALDSFORTEGNELSE	4
1. INNLEDNING	6
1.1 TEMA OG BAKGRUNN	7
1.2 PROBLEMSTILLING	8
1.3 TIDLIGERE STUDIER	9
2. TEORI.....	13
2.1 FELT OG HABITUS	13
2.2 UNGDOMSKULTUR.....	14
2.3 OPPSUMMERING AV TEORI	19
3. METODE.....	20
3.1 UTVALG AV KANDIDATER	20
3.2 INTERVJU	21
3.2.1 <i>Intervjuguide</i>	22
3.2.2 <i>Pilotintervju</i>	22
3.2.3 <i>Min forskerrolle i intervjusituasjonen</i>	23
3.3 BEHANDLING AV DATAMATERIALET	24
3.3.1 <i>Transkribering</i>	25
3.3.2 <i>Fenomenologisk analyse</i>	25
3.4 TROVERDIGHET OG VALIDITET	27
3.4.1 <i>Troverdighet</i>	27
3.4.2 <i>Validitet</i>	28

3.5	ETISKE OVERVEIELSER.....	29
4.	RESULTAT OG DISKUSJON.....	31
4.1	PRESENTASJON AV INTERVJUKANDIDATENE.....	31
4.2	IDRETTSKULTUR.....	33
4.3	SKOLEKULTUR	42
4.4	KROPPSKULTUR	46
5.	KONKLUSJON.....	58
5.1	VIDERE FORSKNING	60
5.2	ET KRITISK BLIKK.....	61
6.	LITTERATURLISTE.....	62
7.	VEDLEGG 1: GODKJENT AV NSD.....	65
8.	VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV	68
9.	VEDLEGG 3: SAMTYKKERERKLÆRING	71
10.	VEDLEGG 4: INTERVJUGUIDE.....	72

1. Innledning

Det åpner flere og flere idrettsskoler i Norge, og interessen for å gå der er stor. Ungdommer har ofte store drømmer, og høyt for mange står drømmen om en idrettskarriere helt i verdenstoppen. Veien mot idrettskarrieren krever mye av elevene som utøvere, og det er en kamp om plassene. Dagens ungdomskulturer inneholder forventninger til den enkelte om å være best, enten det handler om skole og idrett, eller forventninger om å se bra ut (Bakken, 2019). Beskrivelser som blir brukt om dagens ungdomsgenerasjon er «generasjon prestasjon», «generasjon og depresjon» og «flink-pike» (Madsen, 2018). Med dette tatt i betraktning kan en forstå at elever og idrettsutøvere blir opptatte av forholdene som bidrar til at man blir en bedre idrettsutøver, og at mye energi legges inn i nettopp dette. Mange unge føler i dag at de må prestere på ulike arenaer og å mestre livet på best mulig måte. Ulike ungdomskulturer bringer med seg forventninger til utseende, og hva som betegnes som attraktivt i den aktuelle kulturen. Hva som er attraktivt kan variere fra kultur til kultur, men samtidig er det en universell enighet i den vestlige verden om hva som er pent og ikke. Ungdommer som er usikre på seg selv og eget utseende har en tendens til å sammenligne seg med andre som ligner dem selv (Kvalem, 2007, s.44-45).

Med forventninger om å se bra ut, kle seg på riktig måte og prestere godt innenfor det elevene driver med, lurere jeg på i hvilken grad elevene takler denne forventningen om å prestere. Det er lett å sammenligne seg med andre, og å kopiere hva de andre gjør bedre enn seg selv. Jorunn Sundgot-Borgen sier i et intervju med NRK (Aaserud, 2018, 7. desember) at det er utøverne som er nest best i idretten som kommer på feil spor når det gjelder forholdet til mat, det er fordi de ser opp til og sammenligner seg med utøverne som er bedre enn seg selv. Et overdrevent og usunt fokus på vekt, kan bidra til «smittekulturer» hos utøverne, da de fleste vil bli best mulig i idretten sin (Sundgot-Borgen, Torstveit & Skårderud, 2004, s. 2129).

I denne masteroppgaven tar jeg for meg hvordan elever ved idrettsskoler opplever og beskriver idrettskultur, skolekultur og kroppskultur. Derigjennom diskuterer jeg opplevelsene av kulturen i egen idrett, de ulike kulturene på skolen, samt deres forhold knyttet til kropp, klær og mat. Hovedfokuset mitt ligger på idrettskultur, og hvordan elevene opplever ulike kulturer på skolen (skolekultur). Jeg ønsker å undersøke hvordan samholdet mellom elevene er, om de opplever konkurranse mellom hverandre og om det er stort fokus på kropp. Med ordet «spisevaner» i denne studien ønsker jeg å finne hvordan elevene spiser

og tenker over matinntaket deres i løpet av en dag, og om det er en opptatthet på dette emnet på skolen. Jeg ønsker ikke å kartlegge spiseforstyrrelser i skolen, men ønsker å få et innblikk i hvordan de ser på kostholdet og tankene rundt mat i hverdagen.

1.1 Tema og bakgrunn

Antropologen Roger M. Keesing definerer kultur som «et system av kunnskap» (Keesing, 1974, s.73-74). Det er ideer, verdier og regler som ligger bak hva vi gjør, og som uttrykkes gjennom det vi gjør. Han skriver at kultur er arven om hvordan vi skal oppføre oss, og det som gjør mennesker menneskelige. Keesings definisjon forteller oss at kultur er alt vi er og alt vi gjør (Keesing, 1974, s.73-74).

Per Morten Schiefloe (1999) viser til at kultur er et samfunn av mennesker, og ikke enkeltindivider. Det kan være hele samfunn eller deler av et samfunn (Schiefloe, 1999, s.1). Kulturene har sentrale likhetstrekk som livsform, væremåte, språk og tradisjoner. Schiefloe definerer kultur som «akkumulert erfaring og etablerte verdier som er allment utbredt og akseptert i samfunnet, og som overføres mellom generasjoner» (Schiefloe, 1999, s.2).

Kulturbegrepet har gjerne to betydninger, der den ene siden er knyttet til utførelsen av aktiviteter som er bygget på kunnskaper og utførelser som tillegges særlig høy verdi. Dette kan være kunst, musikk og teater (Lesjø, 2008, s. 35). Den andre siden er det kultur som livsform, der summen av de ulike væremåtene og praksiser setter sitt preg på et helt samfunn eller en gruppe (Lesjø, 2008, s.35). I denne gruppen er idrett helt opplagt en del av kulturen. Idretten har høy oppslutning, og det er få arrangementer i det moderne samfunn som tiltrekker seg like mye folk som det idretten gjør. Idretten binder mennesker sammen, og gir livet mening for veldig mange (Lesjø, 2008, s.35).

Idretten har ulik plass i samfunnet, og på denne måten vil det være ulike idrettskulturer i ulike idrettsgrener (Lesjø, 2008, s. 36). Det kan også forstås som at det kan være ulik kultur i samme idrett, men i forskjellig årskull, eller på forskjellige steder i verden. Se for eksempel på den russiske håndballtreneren Jevgenij Trefilov, som har en helt annerledes måte å snakke med sine utøvere på enn den norske håndballtreneren Thorir Hergeirsson. Det er tydelig for meg at det er en kultur for litt annen språkbruk i det laget han trener, og dette kan gjøre at håndballspillerne endrer sine holdninger og talemåte i forhold til den kulturen som treneren «leder» dem inn i.

Kulturer forandrer seg i takt med tiden, og med det sosiale samspillet mellom mennesker. Det er mye som skjer med ungdommene gjennom ungdomsskolen, som kan utspille seg utover de første årene på videregående skole. Ungdommer forandrer seg ikke bare sosialt og kognitivt, men også kroppslig. Dette kan være utfordrende for noen å takle, da de kroppslige forandringene, og tidspunktet disse forandringene kommer på er veldig individuelt. Disse kroppslige, kognitive og sosiale forandringene, kombinert med skoleskifte fra ungdomsskole til videregående skole kan gi ulike konsekvenser for enkelte elever (Ronglan, 2016, s. 139). Noen beholder vennekrets og klassemiljø, og fortsetter med videregående utdanning på hjemstedet. Andre elever kan ha betydelig mer omfattende endringer, som blant annet brudd med klassemiljøer og etablering av nye. Flytting, økt reisevei, bytte av idrettsklubb og at etablerte sosiale relasjoner brytes opp (Ronglan, 2016, s.140). Flere av disse sosiokulturelle faktorene kan elever ved idrettsskoler kjenne på, da flere elever må flytte hjemmefra for å gå der. På bakgrunn av dette vil jeg ta for meg hvordan elevene opplevde å begynne på idrettsskole, og hvordan de mestret de sosiokulturelle forandringene som knyttes til skole-, idrett og kulturbytte. Deres følelser rundt dette kan være utfallsgivende for hvordan resten av skolesituasjonene oppleves for elevene, da det er grunn til å tro av hvis elevene ikke liker å bo hjemmefra, vil hen også kjenne på utfordringer knyttet til andre forhold i hverdagen. Dette diskuteres i kapittel 4.2. Sosialiseringen ungdommene får via idretten er i stor grad avhengig av hvordan treneren leder treningsøktene, og hvordan ulike normer og verdier kommer til uttrykk.

1.2 Problemstilling

Formålet med denne studien er å finne ut hvordan elever på idrettsskoler opplever idrettskulturen på skolen, og hvordan dette påvirker deres tanker om kropp og spisevaner. I lys av dette, er problemstillingen min;

Hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskultur, skolekultur og kroppskultur?

Gjennom denne masteroppgaven ønsker jeg å få frem elevenes opplevelser og meninger på idrettskultur, skolekultur og kroppskultur. Med idrettskultur menes kulturen i elevenes egen idrett, skolekulturen tar for seg kulturen på skolen der alle elever, uavhengig av idrett går sammen. Gjennom kroppskultur ser jeg på eventuelle kleskoder, tanker om kroppslig

utseende og derigjennom deres spisevaner. For å kunne besvare problemstillingen på best mulig måte har jeg kommet frem til disse forskningsspørsmålene;

- Hvordan oppleves kulturen i egen idrett?
- Hvordan oppleves skolekulturen?
- Hvilke følelser har elevene knyttet til egen kropp?
- Hvordan er elevenes forhold til mat?

1.3 Tidligere studier

I dette kapittelet tar jeg for meg tidligere forskning som er relevant for min masteroppgave. Ingen av studiene jeg har funnet tar for seg idrettskultur, skolekultur og kroppskultur i en studie, men sammen er de utfyllende for hva jeg ønsker å se på videre i resultatdelen. For å kunne diskutere elevenes forhold til mat, har jeg også tatt med forskning som tar for seg dette. Studiene vil sammen kunne danne et bilde av hvordan elever på idrettsskoler, og ungdommer generelt føler rundt disse temaene. I kapittelet «Resultat og diskusjon» vil resultatene diskuteres i lys av forskningslitteraturen og teorikapittelet.

I Mari Kristin Sisjord og Marit Sørensen (2016) sin forskning, undersøkte de elever ved skigymnas. Blant problemstillingene var disse aktuelt for min studie «Hva karakteriserer skigymnaselever med tanke på sosial klasse og familieforhold?» og «Hvilke forventninger hadde elevene til skigymnaset (idrettslig og skolemessig), og «I hvilken grad ble disse innfridd?». Forskningen deres viste en tydelig sammenheng mellom foreldrenes utdanning og inntekter, som kan indikere gjennomsnittlig høyere kulturell og økonomisk kapital i familien (Sisjord & Sørensen, 2016, s. 322-323). I deres studie kunne de vise til at flere elever hadde hjemlengsel, og at det var utfordrende å håndtere alt det praktiske i hverdagen slik som å handle og lage mat, vaske tøy etc. og at det var mange elever som klaget over tidsbudsjettet ikke strakk til (Sisjord & Sørensen, 2016, s. 329).

Anders Erling Elverum (2010) har skrevet en interessant masteroppgave ved Norges Idrettshøgskole (NIH). I hans analyse kommer det frem at elevene ved idrettsfag hadde generelt høy trivsel, elevene mente at kombinasjonen mellom idrett og skole var bra for trivselen til den enkelte elev og for samholdet i klassen. Viktige faktorer var blant annet kunnskapsutbyttet elevene fikk om kropp, trening og treningsledelse.

Beate Alderslyst (2011) sin masteravhandling underbygger at idrettsfag er et godt utdanningsprogram med godt sosialt miljø blant elevene. En felles interesse blant elevene, kombinert med praktisk undervisning og turer ser ut til å ha en positiv effekt (Alderslyst, 2011, s. 110).

Jan Frode Haugseth (2020) undersøkte i sin studie «ungdommens idealer», og om det var noen generelle tendenser i norsk ungdomskultur. Han kunne ikke konkludere med at resultatene var generaliserende for norsk ungdom, men at det kunne vise ulike retninger i ungdommers tankegang. Resultatene i studien viser at ungdom har rollemodeller som er standhaftige, selvstendige og har evne til selvkontroll. Disse rollemodellene er gjerne foreldre, søsken eller andre nærstående (Haugseth, 2020). Det å hevde seg i noe og kunne vise til gode prestasjoner blir verdsatt, og gjerne hevde seg i konkurranse med andre (Haugseth, 2020). Haugseth (2020) skriver at det ikke er like entydig i dag at ungdom er drevet av sterk indre disiplin, fordi prestasjonsidealene har blitt en viktig del av den kulturen de lever i. I dagens kultur med alle rollemodeller og økte samfunnskrav, blir dagens unge i mindre grad enn tidligere opptatt av å være unike eller seg selv (Haugseth, 2020). Haugseth (2020) skriver at ungdommen i større grad blir orientert mot verdier som vil kunne gi uttelling senere i livet.

Elisabeth Skaardal (2006) har skrevet en spennende masteroppgave om hvordan jenter gjennom dansen bearbeider prestasjoner og kroppsidealer. Hennes studie viser at jentene forholder seg aktivt til kroppen, samtidig som omgivelsene regulerer kroppsforståelsen. Kravene og forventningene til kroppslige prestasjoner i dansen ble oppfattet av Skaardal som jentenes egne krav til seg selv. Det opplevdes ikke som et ytre press fra miljø, venner eller trener (Skaardal, 2006, s. 88). En tydelig tendens i hennes materiale er at jentene ikke problematiserer de underliggende kravene til kropp og prestasjon i dagligtalen med hverandre. I Skaardal (2006, s. 81) ga samtlige jenter uttrykk for at det var en forskjell mellom «dansejentene» og «de andre jentene», og at de iscenesatte kroppen annerledes enn de andre. Dette er svært interessant i forhold til min studie, da noen av elevene gav uttrykk for nettopp dette. Dette blir utdypet i diskusjonskapittelet.

Sabiston, Pila, Crocker, Mack, Wilson, Brunet & Kowalski (2019) sin studie viser funnene at negative selvbevisste følelser har en tendens til å øke og positive følelser en tendens til å avta over tre år i ungdomstiden. I denne studien brukte de et spørreskjema som de kalte «body surveillance». Forholdet til egen kropp var det som endret seg over disse årene. Konkurransestatus, år i idrett og vektstatus forklarte ikke en betydelig varians i følelsene til

ungdommene. Ut ifra studien viser det at kroppsrelaterte selvbevisste følelser er komplekse og endrer seg over tid blant unge kvinnelige utøvere (Sabison et.al, 2019).

Det finnes flere studier som viser at elever på idrettsgymnas kan ha et mer anstrengt forhold til mat enn elever på andre videregående skoler. En studie fra 2013 viser at det var tre ganger høyere forekomst av spiseforstyrrelser blant elever på norske idrettsgymnas, sammenlignet med de som gikk på vanlige videregående skoler (Martinsen & Sundgot-Borgen, 2013).

Ut ifra Ungdata (2019) sin rapport er det store variasjoner blant ungdommenes spisevaner. Rapporten på området indikerer at det er en økende trend mot usunne og endrede spisevaner når ungdom beveger seg gjennom ungdomstiden. Rundt hver tredje ungdom spiser sunne matvarer som frukt, grønt og grove kornvarer (Bakken, 2019, s. 89). Flertallet av ungdommene spiser fisk som pålegg eller til middag minst en gang i uken, dette gjelder også for kjøttbaserte produkter som pølser og hamburgere. Åtte prosent av ungdommene sier at de drikker sukkerholdig drikk hver dag, mens fire prosent drikker energidrikker hver dag (Bakken, 2019, s. 89). I rapporten «Ungdata» har elever siden 2017 blitt spurt om de opplever press på områder som kropp, skole, idrett og sosiale medier. Svarene viser at det er stor variasjon når det gjelder ungdommenes opplevelse av dette. Variasjonen innebærer at noen elever kjenner veldig på press, noen opplever litt press, mens andre ikke kjenner på press i det hele tatt (Bakken, 2019, s. 5).

Det er langt flere jenter som opplever press enn gutter, og det er oftest skolen som er det området de opplever mest press (Bakken, 2019, s. 5). Spørsmålet om kostholdsvaner er også undersøkt i denne rapporten, og resultatene viser at det er stor variasjon når det gjelder hva ungdom spiser og drikker (Bakken, 2019, s. 5).

Dette samsvarer med hva Ungdata fant ut i forskningen sin året før (2018). Denne undersøkelsen viste at det er stor variasjon i hvor mye ungdommene opplever press, og på hvilken arena de opplever presset størst (Bakken, 2018, s. 73). 35% av jentene og 10% av guttene opplever «mye» eller «svært mye» press på å se bra ut eller å ha en fin kropp, undersøkelsen viser dermed at det er en betydelig kjønnsforskjell, der andelen jenter er større enn andelen gutter (Bakken, 2018, s. 73). I undersøkelsen ble ungdommene spurt om i hvilken grad de opplever press fra «ikke noe press» til «svært mye press». Her viser svarene at 29% av alle ungdommene (totalt av gutter og jenter) svarer at de ikke opplever noe press på å se bra ut eller ha en fin kropp, som betyr at 71% opplever litt eller mer press på dette området (Bakken, 2018, s. 72). Denne undersøkelsen fra Ungdata er relevant for min

forskning, fordi den sier noe om hvor mange elever på ungdom- og videregående skole som kjenner fra kroppspress fra flere arenaer, deriblant i idretten og på skolen.

Maren Vistnes Rekve (2019) forsket på kroppsilde og kroppspress i kroppsøvningsfaget på videregående skole. Selv om hun ikke direkte går inn på idrettsutøvere, er dette forskningen sammenlignbar med alder og faget. I hennes avhandling viser resultatene at elever opplever kroppspress, og en forventning om hvordan kroppen burde se ut. Hennes resultater viser også at elevene har en sterk tendens til å sammenligne seg med andre når det kommer til utseende og prestasjoner. Dette viser også Jorunn Sundgot-Borgen når hun sier at det er de utøverne som er nest best som får en spiseforstyrrelse, fordi de sammenligner kropp og prestasjon (Aaserud, 2018, 7. desember). Rekve (2019) sine resultater viser også at erfaringer med kroppsilde og kroppspress er i bevegelse, og at deres følelser om kropp varierer med situasjonen og hvem de sammenligner seg med. Erfaringene til elevene avhenger stort av ytre faktorer, som andres kropper og situasjonen de er i (2019, s. 96).

Strandbu og Kvalem (2012) undersøkte i sin studie hvordan kroppsidealene blir diskutert blant unge gutter og jenter. Det var tydelige forskjeller på hvordan guttene og jentene snakket om ulike aspekter på mannlige og kvinnelige kroppsidealene. Det kom frem i deres studie at jentene hadde litt mer følelser knyttet til kroppsproblemer enn det guttene hadde. Ifølge studien til Strandbu og Kvalem (2012) er det en tendens blant jentene at de snakker negativt om egen kropp. I typisk «jentepprat» bør du alltid nevne de negative tingene, også støtter venninnene deg med «nei, du ser bra ut», for å styrke hverandres selvtillit. Studien viser at det er lett å falle inn på kroppsprat. Sammenligninger i samtalene mellom jentene blir referert til som en sentral del av hverdagspraten. Jentene i studien beskrev kroppsidealene som slanke og faste. Kurver og velformede bryster ble også nevnt som ytterlige godkjente egenskaper (Strandbu & Kvalem, 2012).

En norsk undersøkelse gjort av Barland, Tangen og Johannesen (2009) sier at kroppsilde er et bilde av egen kropp dannet på bakgrunn av både sosiokulturelle, psykologiske og nevrologiske elementer. Hvis lagkameratene og vennene dine synes at kropp er kult er det nærliggende å innfri forventningene om en større eller penere kropp, for å kunne være en del av samme tanker. Hvis du avviser forventningene, må du leve med å se ut som du gjør, og det er det ikke alle som klarer (Barland, Tangen & Johannesen, 2009, s. 89).

2. Teori

I teorikapittelet tar jeg for meg ungdomskultur, hvordan ungdomskulturen oppfattes i dag og hvilke forskjeller det kan være basert på hvor man bor, hvordan man lever og hvem man er sammen med. Innunder ungdomskulturen kommer også tankene rundt kropp, klær og mat. Jeg bruker de sosiologiske perspektivene til Pierre Bourdieu (1991, 1999, 2008) *felt* og *habitus*, for å kunne forstå hvordan tankegangen kan endre seg i løpet av livet, basert på hvilke retninger man velger på veien. Jeg bruker også Sarah Thornton (1995) sin teori på «club culture», for å forstå ulike kulturer og deres handlingsmønstre.

2.1 Felt og habitus

Begrepet habitus er kjernen i Bourdieu sin handlingsteori og aktørforståelse. Habitus er på et vis et integrert system vi har med oss, som baserer seg på tidligere erfaringer (Bourdieu, 1999, s. 144). Dette integrerte systemet har vi opparbeidet oss gjennom tidligere oppfattelser, vurderinger og handlinger, og gjør det mulig for oss å utføre handlinger som er basert på praktisk kunnskap (Bourdieu, 1999, s. 144). Habitus setter derfor et preg på hvem vi er, både når det kommer til hvordan vi handler i ulike situasjoner og hvordan vi tenker. Med habitus får vi nærmest en instinktiv forståelse for hvordan vi skal håndtere en ny situasjon (Aakvag, 2008, s. 160, Bourdieu, 1999, s. 158). Habitus er «strukturerende», slik at vi klarer å håndtere deltagelse i sosiale situasjoner på en kompetent måte (Aakvag, 2008, s.161).

Habitus formes gjennom de sosiale ferdighetene vi vokser opp i, slik at barn og ungdommer som vokser opp i ulike miljøer også vil utvikle ulik habitus på bakgrunn av oppvekst (Aakvag, 2008, s. 161). Habitus er ikke endelig, men kan endre seg ustanselig i forhold til nye erfaringer. Denne endringen skjer spesielt i forbindelse med forandringer i sosial stand, sosiale posisjoner eller gjennom virkningen av en bevisstgjøring knyttet til et omformingsarbeid (Bourdieu, 1999, s. 158).

Med begrepet felt mener Bourdieu (1999) en arena eller institusjon innenfor det sosiale rom, slik som det kunstneriske felt, utdanningsfelt, politisk felt eller idrettsfelt. Et felt kan beskrives som et nettverk mellom posisjoner, og hvordan disse feltene er, kan variere hvor i landet de er (Bourdieu, 1999, s. 82). Et felt kan deles inn i ulike delfelt. Vi kan derfor si at en idrettsskole er et felt, og at det er flere felt inne på idrettsskolen. Hvert felt kan tolkes som at det har sitt eget mål som skal nås, og felles interesser mellom de som er i samme felt

(Bourdieu, 1999, s. 17). Feltenes logikk opprettes av hvordan verden rundt oss er, og hvordan menneskene i feltet konverterer det til sitt eget. Man endrer seg gradvis etter feltets spesifikke habitus, og denne prosessen er langsom og foregår gradvis (Bourdieu, 1999, s. 18). Bourdieu (1999) forklarer et felt som et spill, og at de som er i feltet har en grunnleggende tro på spillets mening og verdien av det. Dette kaller Bourdieu (1999) *illusio*. Det å ha *illusio* handler om å ta ting som står på spill på alvor (Bourdieu, 1999, s. 17).

2.2 Ungdomskultur

Det snakkes ofte om «ungdomskulturen» i entallsform. Dette kan være misvisende da ungdomskultur ikke har en enkelt form (Aagre, 2000, s.88). Hvis man snakker om ungdomskultur, så kan det virke som om alle ungdommer er tilsluttet den samme kulturen og slik er det ikke. I ungdomskulturen er det flere delkulturer, som i mange tilfeller kan være veldig forskjellige fra hverandre (Aagre, 2000, s.88).

Willy Aagre (2000, s.88) avgrensar begrepet ungdomskultur slik:

«Ungdomskultur er en kulturell orientering som i hovedsak skapes blant de unge selv. I ungdomskulturen er det et mangfold av smaksformer, stilarter, meninger og holdninger som ofte danner forskjellige delkulturer» (Aagre, 2000, s. 88).

Kulturer blir utviklet i fellesskap. Det vil si at barn og ungdommer tilegner seg kulturen gjennom oppdragelse og sosialisering. Den kulturen vi lever i blir en selvfølge, og man kan glemme at kulturer stadig er i endring (Aagre, 2000, s.83-84). Ungdommene skaper seg ulike delkulturer som endrer seg etter hvem de er sammen med. Ungdommene kan for eksempel dra på epleslang med kamerater, men de kan ikke gå inn i en annens hage mens foreldrene ser på. Forskjellen på disse kulturene er en viktig kompetanse i å se hva en kan og ikke kan gjøre i ulike situasjoner (Aagre, 2000, s.84). Dette kan vi sammenligne med Bourdieu sitt begrep felt, og at vi er i ulike felt der vi må handle forskjellig. Gjennom livet opparbeider vi oss en habitus som lar oss gå på tvers av disse feltene, og vi lærer oss gjennom erfaring hvordan vi skal forholde oss (Bourdieu, 1999, s.17-18).

Ungdommene overtar en kulturarv, bearbeider den, tar den til sin egen kultur og leverer den videre til neste generasjon (Aagre, 2014, s.110, Aagre, 2000, s.84). Kulturarven formidler det som er felles for alle, og som bringes videre til den neste. Kulturarven kan etter hvert endre særpreg. Denne endringen hender seg skjer fortere i delkulturer enn i den allmenne

kulturen (Aagre, 2000, s.84). Willy Aagre (2014) sier det er vanskelig å forestille seg at den unge generasjonen ikke tar imot noe av hva den foregående generasjonen mente, eller at alt blir byttet ut med annerledes innhold (Aagre, 2014, s.110). Dette kan forstås som at elever som går på et idrettsgymnas kommer seg inn til en allerede etablert idrettskultur, og at det er lettest å tilføye seg etter disse normene og reglene som allerede er opparbeidet seg på skolen. Etter hvert som tiden går, vil det allikevel være naturlige endringer i kulturen som følge av sosiokulturelle forskjeller.

Sarah Thornton (1995) bruker ordet «club culture», som er det dagligdagse uttrykket gitt til ungdomskulturer. Sarah Thornton viser til dansekulturer, «raves» og musikk når hun skriver om dette i boken «Club Cultures. Music, Media and Subcultural capital». Jeg ser allikevel likhetstrekk mellom de ulike kulturene, slik at idrettskultur i denne forbindelsen kan knyttes opp mot de ulike subkulturene som nevnes i hennes bok. «Club cultures» er assosiert med en viss plass eller en gruppe som er i stadig endring, og medlemmene i kulturen er vitner til utskielser og høydepunkter (Thornton, 1995, s.3). Thornton sier at «club culture» er smakskulturer, og at medlemmene av gruppen som regel samles fordi de har samme smak i musikk, eller i denne sammenheng i idretten (Thornton, 1995, s. 3). Det å være medlem i en kultur gjør at gruppen av mennesker i stor grad enes om hva de liker og ikke liker, samt meninger og verdier for kulturen. I de ulike kulturene kan hierarkiet bestemme hva som er autentisk og legitimt i kulturer, og avgjøre hva som er «hipt» og ikke (Thornton, 1995, s. 3). Dette kan forstås som at i noen idrettskulturer vil det være kulturer for å kunne streve etter en viss kroppsfasong, eller kle å seg på en viss måte. Mens i en annen gruppe kan det være en kultur for at alle skal få kle seg som dem vil, og at det er «hipt» å skille seg ut og gå en annen vei enn de andre.

I vår kultur er det en opptatthet av kropp. Kroppen er en biologisk organisme som utvikles, vokser, fornyer seg, aldres og brytes ned (Lesjø, 2008, s. 117). Denne kroppslige forandringen er en naturlig del av livet vårt, men hvordan det skjer og oppleves er i høy grad sosial og kulturelt bestemt (Lesjø, 2008, s. 117). Årsaken til dette, kommer til uttrykk på flere områder. For det første er det kroppen vår som er mest iøynefallende for andre, og mennesker ønsker oftest å vise seg fra sin beste side. For det andre har vi de møtene med andre som endrer seg etter bestemte sosiale situasjoner, som også kroppslig sett viser at vi er «situasjonens herre». For det tredje har vi de sjansemessige inntrykkene vi får med oss og bearbejder, og handlinger som kan føre til ubehag og smerte. For det fjerde er det ulike kroppsregimer som vi må tilpasse oss (Lesjø, 2008, s. 119).

Kroppspress handler om hvordan kroppen skal se ut og ikke skal se ut. Kroppspress er en samlebetegnelse på hvordan mennesker opplever at en kropp skal være. Å være slank og veltrent er innenfor, og det å være overvektig og feit er utenfor (Bjørnebekk, 2015).

Presset om å ha en perfekt kropp handler om hår, utseende, kosthold og trening (Bjørnebekk, 2015). Ifølge Bjørnebekk (2015) følger jakten på kjønnsidealene menneskers historie, og at disse skjønnhetsidealene kan veksle gjennom historien og mellom ulike deler av verden. Idealkroppen er også ulik på tvers av kjønn, og mellom samfunnsgrupper og yrker. Det har alltid vært slik at noen måter å se ut på har vært mer attraktive enn andre (Bjørnebekk, 2015). Kroppspress handler om hvilke kroppsidealer vi har og hvordan vi ser vår egen kropp i forhold til dette bildet. Det kan være avstand mellom kroppsidealene og hvordan vi ser oss selv, uten at det skaper noen problemer. Men i det avstanden mellom idealene vi tar til oss og vår egen kropp blir for stor, oppstår kroppspresset (Bjørnebekk, 2015).

Vi har alle forskjellige kropper, og vi er forskjellige i måten vi tenker og hankses med kroppen vår. Vi kan se overvektige kropper som bæres med avslappethet og personlig trygghet, og vi kan se atletiske og velformede kropper som glemmes bort, der personene bak kroppene misliker blikk som rettes mot dem (Aagre, 2005, s. 3). Willy Aagre (2005) skriver at det er i overgangen mellom barndom og ungdom at interessen for utseende og kropp endrer seg. Ungdommene blir mer bevisste på hva og hvordan de er, og hvordan de bør være. Denne interessen for utseende gir ungdommene også økt bevissthet om sminke, frisyre og klær (Aagre, 2005, s.3). Med klærne kan vi uttrykke. Klærne kan være kroppsnære eller motsatt, klærne kan understreke eller skjule og klær kan gi forestillinger om hvem vi er og hvem vi ikke er. Klærne kan gjøre oss en del av «folkemassen» (Aagre, 2005, s.3-4). Når du «bare» er en del av folkemassen vil du ikke være noe blikkfang, og du vil heller ikke måtte forsvare hvorfor du oppfører deg eller kler deg på den og den måten. En kan tenke seg at ungdommene har lært seg via tidligere erfaringer at det er lettere å følge strømmen av mennesker, enn å gå den andre veien.

Willy Aagre viser til i sin artikkel at en betydelig større prosentandel av jentene enn guttene har større tidsbruk på eget utseende. De som interesserer seg for sport, trening, musikk og trender/moter, både gutter og jenter, bruker mer tid på utseende enn andre grupper (Aagre, 2005, s.6-7).

Willy Aagre (2014) sier også at ungdommenes opplevelse av egen kropp er en sentral del av deres identitetsfølelse. En kan derfor ikke utelate dette aspektet hvis man ønsker å forstå

ungdommer fullt ut. Ungdommene bruker kroppen til å forstå seg selv på, vurdere seg selv på og til å framstå ovenfor andre (Aagre, 2014, s. 75). Kroppen og kroppens idealer er i stadig endring, det ser vi på kroppsidealer i historisk perspektiv. Den kroppslige innflytelsen kommer fra endringer i arbeidslivet, fra medienes idealiseringer og gjennom idrettsutøvere (Aagre, 2014, s.75). Kroppen kan en da si er forbundet med de ulike kulturene i samfunnet, eller i ulike felt slik som Bourdieu (1999) refererer til.

Ungdommer har fått et større begrepsapparat enn tidligere og en større bevissthet på hva som er «pent» og «stygt», samt hva som anses som normalen (Aagre, 2014, s. 94). Parallelt med dette har ungdommene fått en innvirkning fra medienes fremstilling av kropp og mote, og en enda sterkere innvirkning fra de nærmeste vennene. Vennenes beundring ovenfor idoler i medie verden, hvordan de snakker om andre og hvordan de opptrer er med på å danne normer i den enkelte ungdomskulturen (Aagre, 2014, s. 94). Det sammen kan vi si om klesmoter og forestillinger om hva som er moderne, eller utdatert. Rundt dette ligger estetiseringen av utseendet, som handler om for eksempel hårfarging, tatovering og sminke (Aagre, 2014, s. 75-76).

Kropp er tydelig forbundet med selvbilde og identitet. Kroppsbilde defineres som individets oppfattelse, følelser og tanker om egen kropp (Grogan, 1999). Sarah Grogan hevder i boken «Body Image» (1999) at bildet individet har av sin egen kropp, hovedsakelig bestemmes gjennom sosial erfaring. Kroppsbildet endres i takt med nye erfaringer, informasjon og nye opplevelser gjennom livet (Grogan, 1999). Både jenter og gutter måler kroppen sin opp mot «idealkroppen», og det er vanlig at ungdom tenker: «Kunne ønske jeg hadde større pupper, mindre rumpe, større rumpe, vært litt tynnere, vært litt høyere og hatt mer muskler (Grogan, 1999). Kroppsbilde er nært knyttet til selvfølelse og trygghet på egen identitet.

Positivt kroppsbilde kommer til uttrykk på flere måter (Tylka, 2011, s. 50-60). Blant annet vil et menneske med et positivt kroppsbilde vil være glad i og verdsette egen kropp, og vil i tillegg fokusere på hva kroppen kan gjøre, fremfor hvordan den ser ut. Det innebærer ikke nødvendigvis at personen er fornøyd med alle aspekter ved kroppen, men at holdningene til egen kropp er preget av positive tanker fremfor negative. Deres selvfølelse er ikke basert på utseende, men på personlige egenskaper, og de lytter de til kroppen når det kommer til trening, helse og mat. Trening, aktiviteter og mat som gjør kroppen godt prioriteres (Tylka, 2011, s. 58-60). I følge Tylka (2011, s. 58-59) er det flere faktorer som bidrar til et positivt kroppsbilde. Noen av disse faktorene er å bli akseptert som den du er av nære relasjoner som familie og venner, være kritisk til media og ha forståelse for at bilder fra media ikke

nødvendigvis representerer virkeligheten. Videre er det å være en del av et miljø som har et bredt syn på kropp og skjønnhet, og andre faktorer som er positivt for kroppsbildet. Dette innebærer en forståelse om at mennesker er vakre på ulike måter, og at mennesker ikke skal sammenligne seg (Tylka, 2011, s. 58-59). Tylka (2011, s. 58-59) trekker frem at et positivt kroppsbilde kan få positive ringvirkninger, og at det å ha et positivt kroppsbilde kan påvirke menneskene rundt oss ved at de også får et bedre forhold til egen kropp.

I det idrettslige perspektivet viser idretten mangfoldet av kropper, de kroppslige forskjellene ligger ofte i de forskjellige idrettene. Blant annet har vi store kontraster mellom alpinistens kropp og kroppen til langdistanseløperen (Aagre, 2014, s. 75). Idretten viser på mange måter ekstremitetene og et godt variert bilde mellom idrettens ytterpunkter. Disse ytterpunktene har til felles at det kan være hårfine grenser mot det som er det motsatte av hva en forbinder med sunnhet og god helse, som for eksempel ekstreme kostholdsregimer og spiseforstyrrelser (Aagre, 2014, s. 75). Idrettsungdommer kan se på andre toppidrettsutøvere og danne seg et bilde av hvordan man bør se ut for å kunne prestere på sitt beste. Spesielt kan man se for seg at idrettsutøvere i samme gren kan trigge hverandre.

Ungdom er uten tvil veldig opptatt av rangering. Når ungdommene har funnet seg til rette i sin kultur, og begynner å få grep om sin egen smak, som hva som er pent og ikke pent, hva som er bra og dårlig (Aagre, 2014, s.113). Noen av disse områdene som Willy Aagre (2014, s.113) nevner er blant annet musikk, klær, kropp, kroppsdekorasjoner og hårfasonger. Med dette er de nærliggende å tro at også idrett og idrettsprestasjoner også vurderes hyppig av elevene på idrettsgymnas, og at de vurderer seg selv på hvordan de klarer seg i forhold til de andre i gruppen. På idrettsfeltet- i hvert fall konkurranseidrett som idrettsskoler driver med, handler det om å prestere best mulig (Bourdieu, 1999, s.17). Bourdieu forklarer at de som er i feltet har en sterk tro på spillets mening og verdi, og at man tar det som står på spill på alvor (Bourdieu, 1999, s.17). Følgelig er det grunn til å anta at elever som går på idrettsgymnas har så sterk illusio til sin idrett, at de valgte videregående skole ut ifra det. En utøver på fotballbanen må da etablere noen viktige kriterier for kvalitet, som gjør det mulig å se om det utviklingen går fremover eller ikke. Også andre ungdommer kan bedømme om det en driver med er bra eller dårlig, og om ferdighetene bedres med tiden (Aagre, 2014, s.113).

2.3 Oppsummering av teori

Oppsummert er det verdt å nevne at det finnes mange forskjellige kulturer ungdommer må forholde seg til i hverdagen, og at disse endrer seg i takt med de andre deltakerne. Bourdieu omtaler disse kulturene som felt, mens Thornton snakker om «club cultures». Ordet kultur tar for seg hvordan menneskene i feltene og «club culture» oppfører og samhandler med hverandre.

Det er hierarkiet i «club culture» som bestemmer hva som er kult og ikke, slik som Sara Thornton beskriver (Thornton, 1995, s.3). Medlemmene av samme «club culture» eller felt følger uskrevne regler i feltene, og det er på bakgrunn av dette lett å tenke at personene endrer sin habitus og tankesett etter hvilket felt de oppholder seg i.

Ungdommer må forholde seg til flere ulike kulturer i hverdagen, noen å nevne er familiekultur, jobbkultur, skolekultur, klassekultur, idrettskultur og kroppskultur. Man kan være en del av flere felt, og oppføre seg ulikt ut ifra hvilket felt man er i på det aktuelle tidspunktet. Noen kan for eksempel være veldig sjenerte i større forsamlinger, som for eksempel i en skoleklasse, mens man er livlig og pratsom i vennegjengen sin. Eller at man oppfører seg helt annerledes hos oldemor på nitti år, enn det man gjør med vennegjengen sin på seksten år.

På en idrettsskole der alle elevene har valgt å gå fordi de brenner for idrett, og det i utgangspunktet er flere fellestrekk mellom elevene, vil det være ulike kulturer som ungdommene forholder seg til på tvers av idrettene. Elevene i forskjellige idretter kan ha ulike holdninger og fremtoninger, og det kan skape et skille mellom idrettene på samme skole.

I vår kultur er det en opptatthet av kroppen, og flere ungdommer kjenner på et press på hvordan kroppen bør se ut og hvordan de bør kle seg. Kropp er en sentral del av ungdommers identitetsfølelse, og at denne endringen ofte skjer mellom barndom og ungdom (Aagre, 2005, Aagre, 2014).

3. Metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for valg av metode, utvalg av kandidater til intervju, behandlingen av datamaterialet, reliabilitet, validitet og etiske retningslinjer. For å kunne svare på min problemstilling på best mulig måte, har jeg vært nødt til å ta noen metodiske valg.

Jeg har valgt å benytte meg av kvalitativ metode for å svare på min problemstilling. Kvalitativ forskning brukes ofte når forskningsretningen til et fenomen er mindre kjent, hvor det er begrenset forskning eller hvor det er ønsket å forstå fenomenet grundig (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010).

Innenfor kvalitativ forskning handler fenomenologi i all hovedsak om å forsørge og formidle intervjupersonens opplevelse av verden, samt det å forstå sosiale fenomener med utgangspunkt i naturen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Mitt formål med denne oppgaven er å få innblikk i elevers opplevelse av idrettskultur, skolekultur og kroppskultur på idrettsskoler. Samtidig tar jeg for meg elevenes forhold til mat under kroppskultur. Dermed kan denne oppgaven knyttes til fenomenologi, da jeg er opptatt av å få frem intervjukandidatenes opplevelse.

3.1 Utvalg av kandidater

For å kunne svare på min problemstilling valgte jeg å intervjuere elever i alderen 16-19 år, som går på idrettsskole. Siden sosiokulturelle forandringer kan være en bakenforliggende faktor for hvordan man oppfører seg, føler seg og hankses med ulike overganger i livet, ønsket jeg å snakke med elever som hadde flyttet hjemmefra og som nå bodde på hybel. På denne måten fikk jeg snakket med elever som hadde gått gjennom en overgang som var større enn å «bare» bytte skole. Jeg ønsket å snakke med både jenter og gutter.

Jeg valgte å ha et utvalg på åtte deltagere. Thagaard (2013, s.60) uttrykker at utvalget skal være lite nok til at man skal kunne gjøre omfattende analyser. Informantene var sju jenter og en gutt. Etter å ha intervjuet gutten syntes jeg at jentene var mer følsomme på enkelte områder, som det var interessant å følge opp. Jeg valgte derfor å ikke intervjuere flere enn en gutt, men ha overvekt av jenter i denne forskningen. Det å velge deltakere ut ifra visse kvaliteter eller egenskaper handler om strategiske valg (Thagaard, 2013, s.60). Videre baserer valget seg på hva jeg følte jeg hadde kapasitet til i forhold til oppgavens omfang og

tidskjema. Thagaard (2013, s. 65) skriver også at tid og ressurser vil begrense hvor stort utvalg man har mulighet til å ha i sitt prosjekt.

Det ble besluttet at den beste måten å komme i kontakt med informantene på var gjennom idrettsskolen. Jeg kontaktet derfor skolen via telefon og hadde et møte med rektor. Videre hadde jeg et møte med fire trenere. Trenerne kontaktet deretter noen elever fra sin idrett som kunne være interesserte i å snakke med meg. Da elevene hadde godkjent denne forespørselen fra trenerne, fikk jeg kontaktinformasjon slik at resten av prosessen ble kommunisert mellom eleven og meg.

Da jeg hadde fått kontaktinformasjon til elevene skrev jeg en individuell melding til hver av dem, der jeg spurte om de fortsatt kunne tenke seg å stille opp. Åtte av ti elever svarte at de ønsket å stille opp på intervjuet, og etter denne bekreftelsen gav jeg ulike alternativer til tidspunkt for intervju. En av elevene svarte at han ville stille opp, men at han var syk og ikke kunne stille opp før han var frisk. Jeg ba han derfor sende en melding når han var i form igjen. Ved uteblitt melding i to uker, sendte jeg en påminnelse og denne fikk jeg ikke svar på. Ei jente svarte aldri på den første meldingen som ble sendt ut. Jeg bestemte meg for å ikke sende ut flere meldinger til disse to, siden dette kan være et tegn på at de allikevel ikke ønsket å delta på intervjuet. For noen kan det være vanskelig å fortelle hvorfor de ikke ønsker å være med, og lar heller være å svare. Jeg lot det derfor ligge.

Det var lenge knyttet usikkerhet til om antallet informanter var nok, og om jeg skulle hatt flere informanter for å styrke resultatene i forskningen min. Midt oppe i masteroppgaven blusset Covid-19 opp og regjeringen stengte store deler av samfunnet, deriblant alle videregående skoler og høyskoler. Mulighetene for å holde flere intervju gjennom Skype var jeg usikker på om ville gi den samme gode følelsen under intervjuet, og om jeg ville klare å skape en god og trygg relasjon via Skype. I tillegg var jeg usikker på om det ville være like lett for meg å se usikkerhet og ansiktsuttrykk under spørsmålene, slik at alle intervjuene foregikk og kunne bli analysert på samme måte. Med alle disse usikkerhetene tok jeg valget om å benytte det forskningsmaterialet jeg allerede hadde skaffet meg.

3.2 Intervju

Videre valgte jeg å benytte intervju som metode. Intervjusamtaler er ifølge Thagaard (2009) et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin situasjon (Thagaard, 2009, s.12). Jeg valgte å benytte meg av individuelle intervju,

da denne intervjuformen tar sikte på å «forstå sider ved personenes dagligliv, fra hans eller hennes eget perspektiv» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 42). Jeg benyttet meg av delvis strukturert intervju. Dette valgte jeg fordi jeg ønsket at intervjuet skulle flyte på best mulig måte, og for å ikke låse meg på hva som skulle snakkes om når. Delvis strukturert intervju lar forskeren følge informantens fortelling, men sørger likevel for at man får informasjon om de temaene som er fastlagt i utgangspunktet (Thagaard, 2009, s. 89).

3.2.1 Intervjuguide

Intervjuguiden var viktig for at jeg skulle få svar på sentrale spørsmål knyttet til problemstillingen, samtidig som det var viktig for at jeg skulle få mulighet til å sammenligne likheter og ulikheter i svarene til informantene. Hovedspørsmålene danner grunnlaget i intervjuet, og det er de spørsmålene som introduserer temaene forskeren ønsker å få besvart i løpet av intervjuet (Thagaard, 2013, s.101). Jeg delte inn intervjuet i ulike deler, der de relevante delene var «idrettskultur», «skolekultur» og «kroppskultur». Emnet «forhold til mat» gikk under «kroppskultur». Under hovedspørsmålene hadde jeg skrevet noen oppfølgingsspørsmål. Et sentralt poeng når man skal formulere spørsmål til intervju er å ha åpne spørsmål slik at de oppmuntrer informanten til å fortelle (Thagaard, 2013, s.103). Et eksempel her er blant annet et spørsmål fra kategorien «Kroppskultur».

Spørsmål 12: Hva slags forventninger kjenner du på i forhold til påkledning til trening og ellers på skolen?

Underspørsmål: Hva er det som avgjør hva du kler på deg?

Spørsmål 13: Hvilke forventninger kjenner du på i forhold til kroppsfasjon?

Spørsmålene i intervjuguiden diskuterte jeg med en medstudent, og sendte til veileder for tilbakemeldinger og forslag til endringer. Intervjuguiden er vedlagt i sin helhet som «Vedlegg 4».

3.2.2 Pilotintervju

Jeg gjennomførte et pilotintervju med en arbeidskollega. Rett etter dette intervjuet syns jeg at gjennomføringen gikk veldig bra og at intervjuguiden min var utformet godt nok til at den skulle hjelpe meg å få svar på det jeg lurte på. I ettertid ser jeg at jeg burde ha hatt et par pilotintervju med noen jeg ikke kjente så godt fra før. I pilotintervjuet «glemte» jeg å stille gode oppfølgingsspørsmål, siden jeg allerede visste svaret. Jeg fikk derfor ikke øvd meg

tilstrekkelig. I etterkant av intervjuene med elevene ser jeg i de transkriberte tekstene at jeg burde ha stilt flere oppfølgingsspørsmål, da noen av svarene er svært uklare og vanskelige å analysere. Hadde jeg øvd meg på noen jeg ikke kjente så godt i pilotintervjuet, har jeg tro på at jeg ville lært bedre av situasjonen og skaffet meg gode erfaringer som jeg kunne tatt med meg inn i intervjuene med elevene.

3.2.3 Min forskerrolle i intervjusituasjonen

Alle intervjuene ble gjennomført i løpet av tre dager. Jeg valgte å prate litt løst om skolen og idrettene til elevene før jeg startet med selve intervjuet. Målet var å opparbeide meg en god tone med elevene, slik at spørsmålene i intervjuet skulle kjennes lettere å svare på.

Relasjonen som utvikles mellom forskeren og informanten, er viktige for det materialet forskeren får (Thagaard, 2009, s. 13). Da jeg jeg følte at elevene hadde funnet seg til rette, startet jeg opp med selve intervjuet. På denne måten håpet jeg på å skape en form for trygghet i meg som intervjuer. I følge Malterud (2013, s. 131) det nødvendig å utvikle sin sensitivitet eller følsomhet som intervjuer. Dette er viktig for å skape et klima preget av trygghet og fortrolighet, og er også avgjørende for at vi skal høre noe vi ikke visste fra før (Malterud, 2013, s.131)

Jeg merket at jentene åpnet seg mer under intervjuet enn gutten. I følge Thagaard (2013) kan det å være samme kjønn som informantene ha positiv effekt for interaksjonen i intervjuet, dette kan dermed gi grunnlag for en felles forståelse. Jeg ser at dette var en stor fordel for meg, da jeg som intervjuer og jente kunne sette meg inn i deres følelser, tanker om kropp og de ulike forventningene man kan møte i en idrettskultur. Selv om det skilte noen år mellom informantene og meg, hadde vi allikevel noen felles referansepunkter når det kom til tematikken i spørsmålene, noe som også la godt til rette for at informantene turte å fortelle meg om følelsene sine rundt de aktuelle temaene i intervjuet.

I diskusjonsdelen er det varierende hvor mye hver av kandidatene er sitert. Blant annet er Guro sitert noen få ganger, mot for eksempel Victoria som er sitert over ti ganger. Det at Guro er sitert så få ganger, var at jeg ikke opplevde hennes svar som utfyllende og reflekterte. Dette tror jeg har sammenheng med at Guro var den første jeg intervjuet, og i forbindelse med det, var jeg litt nervøs. Jeg merket med en gang etter intervjuet at jeg måtte jobbe bedre med å stille gode oppfølgingsspørsmål til kandidatene, dette ble enda tydeligere for meg da jeg transkriberte intervjuet. Siden mitt pilotintervju ikke var optimalt, ble Guro derfor en «prøvekanin» i det første intervjuet. Jeg opplevde Guro som en positiv jente, og at

hun oppriktig trivdes med både idrettskulturen, skolekulturen og i egen kroppen. Men med mer øving i forkant, mener jeg allikevel at jeg kunne ha fått henne til å utdype svarene sine mer, i stedet for å haste meg videre til neste spørsmål slik jeg gjorde.

I forhold til tidligere studier gjort av ungdommer på idrettsskoler, hadde jeg en formening om at elevene ville uttrykke mer urolighet i forhold til mat, og at de inntok mer ferdiglagde retter og sukkerholdig drikke i større grad. Men under spørsmålene som omhandlet mat, var det ingen som gav uttrykk for at det var noen uromomenter knyttet til dette temaet. Tvert imot syns jeg det var overraskende bra kosthold hos ungdommene uten noen form for unntak. Jeg syns at det var litt merkelig under intervjusituasjonen, og prøvde å få frem at det ikke er noe rett eller galt, og at jeg også spiser mat som inngår under den «usunne» kategorien. Etter dette var det flere av kandidatene som fortalte at de også spiste ferdiglagde matvarer, som godis og andre søte saker. Jeg lurer derfor på om elevene hadde et inntrykk av at jeg forventet en idrettslig profesjonalitet av dem, slik at de ikke kunne fortelle meg hva som inngikk i kosten deres. I ettertid ser jeg at jeg burde ha uttrykket at jeg ikke var ute etter noe rett og galt til informantene i forkant av intervjuene. Siden det ble lite funn på denne kategorien, ble det vurdert å fjerne tematikken om mat. Matvaner ble likevel vurdert til å være med i diskusjonen på bakgrunn av noen gode funn, som omhandlet deres følelser knyttet til mat og kropp. Mine funn kan også vise til at elevene i stor grad bryr seg om et sunt kosthold. Informantene gav uttrykk for at de har blitt opplært til et godt kosthold gjennom skole og ernæringsfysiolog, som derfor kan ha resultert i at matvanene deres er bedre enn generell ungdom i Norge.

3.3 Behandling av datamaterialet

Alle intervjuene ble tatt opp med diktafon via en app, som videre ble lastet opp i «Nettskjema». «Nettskjema» leveres av Universitetet i Oslo og er en sikker løsning for datainnsamling for små og store datamengder. NSD anerkjenner «Nettskjema», og alle masterstudenter på høyskolen i innlandet anbefales å bruke dette når man tar opp intervjuene, og for lagring av opptakene. Lydopptaker gir intervjueren muligheten til å konsentrere seg om å være til stede i det som foregår, slik at man senere kan gå tilbake til opptaket for å lytte (Kvale & Brinkmann, 2015, s.205).

3.3.1 Transkribering

Intervjuene ble transkribert nokså raskt etter gjennomføringen. På den måten hadde jeg intervjuet friskt i minne. I forkant av analysearbeidet er det en fordel at muntlig materiale blir omgjort til et skriftlig (Kvale & Brinkmann, 2015).

Intervjuene ble transkribert i sin helhet i bokmål, foruten enkelte utsagn som kunne være personidentifiserende. Dette i henhold til å bevare anonymiteten i det transkriberte intervjuet. Transkriberingen er gjort detaljert, hvor alle ord som ble sagt i intervjusituasjonen, inkludert pauser, latter, nøling, stemningen og lignende. Dette kan synliggjøre en usikkerhet rundt spørsmålene, som kan være relevant for analysearbeidet.

Det er opptakene som er råmaterialet for analysen. Det blir derfor dermed viktig å forholde seg til opptakene og kontrollere om utskriftene er grundig i tråd med lydfilene (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg lyttet til intervjuene en ekstra gang etter transkribering for å være sikker på at jeg hadde fått med meg alt. For meg var dette en måte å ivareta helheten på.

3.3.2 Fenomenologisk analyse

I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av Giorgis (2012) fenomenologiske analyse, som følger følgende fem trinn (Giorgi, 2012, s. 5-6):

1. Forskeren leser først hele beskrivelsen/transkriberingen for å få en følelse av helheten. Den fenomenologiske tilnærmingen er helhetlig, derfor kan man ikke begynne på et nytt trinn i analysen før forskeren har forståelse for hvordan dataene er (Giorgi, 2012, s. 5). Det var viktig for meg å få en god oversikt over de transkriberte intervjuene, og fjerne noen form for tvil om hva som ble sagt før jeg gikk videre til neste steg i analysen. Det å bli godt kjent med datamaterialet er viktig for å kunne behandle det riktig i analyseprosessen. Jeg merket at prosessen med analyse allerede starter mens man transkriberer teksten, men også underveis i intervjuene. Det er tydelig for meg at det å bearbeide datamateriale i form av intervju og analyse skjer underveis og nesten hele tiden, uten at man er klar over at det er analysen. For å ikke gå i en «felle» her markerte jeg et kryss i den transkriberte teksten, og fortsatte lesingen. Dette for å holde meg til analysens fem trinn i riktig rekkefølge. Under steg 1 i analysen var det flere ganger jeg bet merke i hvor dårlig jeg hadde vært med oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuene. Det var flere ganger i ettertid jeg tenkte at jeg burde hatt et oppfølgingsspørsmål for å finne ut hva informanten mente med utsagnet, når svaret var så tvetydig. Jeg snakket med veilederen min om dette, og han la frem muligheten

for å ta opp kontakten igjen med informantene. Utfordringene med Covid-19 og tidsperspektivet på oppgaven var avgjørende for valget om å ikke kontakte informantene i ettertid for oppfølgingsspørsmål. I stedet sitter jeg igjen med god læring som jeg tar med meg videre i livet.

2. Forskeren går tilbake til begynnelsen av beskrivelsen/transkriberingen av intervjuet og begynner å lese det på nytt. Denne gangen skal forskeren markere hver gang informanten har en mening i henhold til de nevnte fenomenene (Giorgi, 2012, s. 5). Denne prosessen er med på å lage deler i innholdet. Disse delene kalles for meningsenheter, og disse meningsenhetene er vilkårlige og har ingen teoretisk ramme (vekt). Det antas at forskjellige forskere, vil ha ulike meningsenheter (Giorgi, 2012, s. 5). I denne delen av analysen innebar også lesing på tvers av intervjuene. Jeg laget derfor et nytt dokument, som samlet svarene til informantene under hvert spørsmål. På denne måten fikk jeg en bedre oversikt over hva elevene svarte på de ulike spørsmålene og det var lettere å skimte likheter og ulikheter. Kodingen av transkriberingen ble gjort etter dette.

3. I det neste trinnet transformerer forskeren dataene, fremdeles i utgangspunktet med informantens ord, inn til uttrykk som er mer eksplisitt for fenomenet som studeres. Variasjon er avgjørende for gjennomføringen av dette trinnet. Trinn tre er hjertet av metoden (Giorgi, 2012, s. 5). I dette trinnet startet idémlydringen i forhold til tematisk inndeling, og med problemstillingen i bakhodet. Jeg tok for meg de ulike kodene fra del to, og jobbet godt med materialet for å bryte det ned til underkategorier som var mer eksplisitt for min forskning. Det var viktig for meg å finne ut hva, og hvor jeg skulle plassere de ulike funnene i intervjuene mine. Jeg opplevde det som svært spennende å jobbe med materialet, og det var interressant å jobbe med å finne sammenhenger og ulikheter i kultur på idrettsskoler.

4. I del fire blir de direkte og mer psykologiske følsomme uttrykk deretter gjennomgått, og det blir skrevet en essensiell struktur av opplevelsen (Giorgi, 2012, s. 6). I denne delen av analysen brukte jeg kodene jeg hadde skrevet opp i punkt 3, og hadde en gjennomgang av disse før jeg skrev det konkrete innholdet inn til abstrakt mening. Punkt 3 og punkt 4 ble jobbet litt om i hverandre. Jeg hadde problemstillingen i bakhodet hele veien, og gikk stadig tilbake til tanken «hva kan disse tekstene fortelle meg om problemstillingen». Det var under dette punktet at jeg bestemte meg for å gjøre en liten endring på problemstillingen, fordi svarene til informantene tydeliggjorde at det var ulike kulturer på samme skole. Jeg gikk derfor bort fra «hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskulturen, kroppsfokus

og spisevaner?» til «Hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskultur, skolekultur og kroppskultur?» der spisevaner ble samkjørt med kroppskultur.

5. Den essensielle strukturen vil da brukes til å avklare og tolke forskningens rå data (Giorgi, 2012, s. 6). Når datamaterialet var sortert, begynte selve skriveprosessen for fullt. Selv om trinn 1-4 krevde mye tid, så var det dette trinnet (5) som krevde mest av meg som forsker. Det var utfordrende å strukturere det hele, og vurdere hva som var verdt å ha med å ikke. Underveis i denne delen har jeg også prøvd ut forskjellige tolkninger og ulike innfallsvinkler. Jeg har også jobbet med å finne ut hvilke sitater og utdrag fra intervjuene jeg skulle bruke, samt hvordan jeg skulle skape en sammenbindende tekst. Dette samtidig som jeg ønsket at utdragene jeg tok med i analysedelen skulle representere helheten av meningsinnholdet på best mulig måte. Her opplevde jeg litt utfordringer knyttet til sitater og formuleringer. Det var noen av kandidatene som hadde mer på «hjertet» enn andre, og noen var bedre på å formulere seg muntlig. På denne måten ble sitater fra disse lettere å gjengi, og forstå for leser. Det er på bakgrunn av dette flere sitater fra noen av kandidatene i teksten, mens andre sine følelser blir gjengitt i tekst og ikke i sitater. Det å knytte mine funn opp mot de teoretiske perspektivene og mot tidligere studier var spennende for egen forståelse, og mange gode refleksjoner kom til etter hvert i skriveprosessen.

3.4 Troverdighet og validitet

3.4.1 Troverdighet

Når det er snakk om et prosjekts troverdighet, handler det om at forskningen er utført på en tillitsvekkende måte, og om forskningen kan benyttes av andre forskere på et annet tidspunkt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Forskeren må selv argumentere for forskningens troverdighet, ved å gjøre seg selv som et forskningsinstrument (Thagaard, 2013).

For å styrke oppgavens troverdighet benyttet jeg meg av diktafon under intervjuene, slik at jeg i ettertid kunne transkribere intervjuet ordrett. På dette måten sikret jeg meg at viktig informasjon ikke gikk tapt. Dette styrker troverdigheten til forskningen.

I et kvalitativt intervju, vil forsker og deltaker i stor grad konstruere intervjusituasjonen sammen (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjusituasjonen og datamaterialet vil derfor påvirkes av relasjonen mellom meg som forsker og informantene. Dette har gitt meg noen fordeler og noen ulemper. Det har vært en fordel for meg fordi det har gitt meg mulighet til å

gå nærmere på ulike temaer som har dukket opp underveis i intervjuet. På denne måten fikk jeg bygd opp fortrolighet mellom meg som forsker og informant. Ved å kunne gå dypere inn i tematikker som dukket opp, fikk jeg en dypere forståelse for elevenes tanker og refleksjoner på de ulike områdene. Jeg opplevde at elevene ble tryggere underveis i intervjusituasjonen, og dette tror jeg ikke ville lykkes i like stor grad dersom jeg ikke hadde hatt mulighet til å gjøre justeringer i spørsmål ut ifra den enkelte elev.

Det positive med dette, har allikevel vist seg å være en utfordring knyttet til troverdigheten i mine resultater. For selv om intervjuguiden dannet grunnlaget for intervjuene, har hvert intervju foregått på egne premisser. Hver elev har forskjellige erfaringer og følelser knyttet til de ulike hoveddelene, og hvilke erfaringer de trekker frem er derfor variert.

Det er viktig å presisere at for å få en så troverdig oppgave som mulig, ville det mest ideelle vært å intervju flere elever, slik at jeg fikk se om det var flere likheter i svarene. Jeg kunne også tatt for meg elever på ett enkelt trinn, som for eksempel kun VG1, slik at alle hadde hatt nærmere følelser rundt oppstart og knytting av vennskap. I tillegg burde jeg hatt med flere gutter fra ulike idretter. Inkluderingen av flere elever ville kunne ha belyst flere sider av saken, eller skapt et større og mer reelt bilde av de ulike kulturene på idrettsskoler.

3.4.2 Validitet

Validitet er knyttet til gyldighet, og handler om hvorvidt den valgte metoden er hensiktsmessig i forhold til det man skal undersøke (Thagaard, 2013, s.23). Validiteten handler i all hovedsak om hvordan metoden egner seg til å få svar på det som undersøkes, og hvordan man skal få frem en sannhet, styrke og riktighet (Kvale & Brinkmann, 2015). For å ivareta validiteten i denne oppgaven har spørsmålet «Måler jeg det jeg tror jeg måler?» Blitt stilt underveis i prosessen (Kvale & Brinkmann, 2015).

Intervjuguiden ble utformet for å kunne belyse problemstillingen, og har blitt utviklet med teoretisk forankring. Jeg hadde oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuene, slik at informantene kunne omformulere svarene sine. Disse oppfølgingsspørsmålene ga elevene tid til å tenke over hva de svarte på, og til å kunne uttrykke seg på riktig måte. Dette gir en god validitet til oppgaven.

Thagaard (2013) påpeker at det er forskerens sin oppgave å argumentere for at funnene i forskningen også kan være relevant i en større betydning. Ingen kunnskap er allmenngyldig, i den betydning at den gjelder under alle omstendigheter for ethvert formål (Malterud, 2013,

s.21). Informantene er ikke et tilfeldig utvalg, men valgt ut fra ulike premisser. Derfor kan ikke utvalget mitt vurderes som representativt for resten av ungdommene på idrettsskoler.

Det er ikke sikkert at funnene fra denne undersøkelsen vil forekomme i andre undersøkelser, og dette er med på å svekke oppgavens troverdighet og validitet. Den blir derimot forsterket av at jeg har samlet inn eget empirisk materiale, som gir validitet siden jeg er nær datakilden. Selv om resultatene i denne masteroppgaven er gitt av et relativt lite utvalg, vil resultatene allikevel kunne gi en dypere forståelse av hvordan de ulike kulturene på skolen oppleves av idrettselever.

3.5 Etiske overveielser

All forskning krever at forskeren forholder seg til etiske retningslinjer (Thagaard, 2013, s.24). Sentrale etiske retningslinjer omhandler forskerens rolle, eventuelle konsekvenser av forskningen, formell godkjenning, kravet om informert samtykke og kravet om konfidensialitet (Thagaard, 2013). Da det kommer til retningslinjene jeg som forsker må følge, har disse blitt fulgt i alle faser av prosjektet. Før jeg begynte med intervjuene, meldte jeg inn forskningsprosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Der ble den godkjent for innsamling av datamaterialet (se vedlegg 1). Tilbakemeldingen jeg fikk fra NSD brukte jeg til å legge videre føringer for hvordan jeg skulle behandle datamaterialet.

Videre har kravet om informert samtykke blitt fulgt ved at elevene i prosjektet fikk utdypende informasjon om hva det innebærer å delta, og at de når som helst kunne trekke sitt samtykke uten at det ville få negative konsekvenser (vedlegg 2). Før vi startet med intervjuet skrev informantene under et samtykkeskjema (vedlegg 3). Informantene ble også informert at jeg kom til å bruke fiktive navn, og at skole og idrett ikke ville bli navngitt i oppgaven eller i det transkriberte materialet.

Thagaard (2013) påpeker at jeg som forsker har et etisk ansvar ovenfor mine informanter. Informantene skal ikke oppleve noe negativt på bakgrunn av deres egne ytringer, og skal anonymiseres (Thagaard, 2013). Det er derfor svært viktig å ha tenkt igjennom hvilke etiske dilemmaer som kan oppstå underveis (Kvale & Brinkmann, 2015). Temaet for denne masteroppgaven gjør at det for enkelte kan oppleves nært og sårt, og at informantene da skal være trygge på at deres tanker og følelser omkring dette blir behandlet med varsomhet. Det kan være spørsmål om hvem som hadde tilgang til datamaterialet underveis i prosessen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106; Thagaard, 2013, s.28). For å respektere informantenes

personvern handler konfidensialitet i kvalitativ forskning om enighet mellom forsker og informant. Dette med hensyn til etterbehandling av datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Lydopptak var kun tilgjengelig for meg gjennom hele prosessen. Under transkriberingen tok jeg bort tekst som kunne være personidentifiserende, slik at ingen andre enn meg kunne identifisere deltakerne i intervjuene. Lydopptakene ble slettet tre måneder etter opptak, da tok jeg kun for meg de kodene transkribere intervjuene og notatene på kroppsspråk og «feelingen» under intervjuene. Det kan oppstå dilemmaer mellom hensynet til å fremstille resultatene på en måte som fyller kravene til etterprøvbarhet og pålitelighet, og hensynet til anonymitet. Metodisk sett ville det vært riktig å presentere personen slik den fremstår, men etisk sett vil det være riktig å skjule identiteten (Thagaard, 2013). For å kunne beskytte informantene har kravet om konfidensialitet blitt prioritert fremfor kravet om etterprøvbarhet.

4. Resultat og diskusjon

For å kunne svare på problemstillingen min «Hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskultur, skolekultur og kroppskultur?», presenterer jeg i dette kapitlet resultatene fra intervjuene. Jeg begynner med en presentasjon av intervjukandidatene. For å beholde anonymiteten til intervjukandidatene nevnes det ikke hvilke idretter de driver med, men det skilles mellom individuell idrett og lagidrett.

Underveis i intervjuene forsto jeg at elevene snakket utelukkende om egen idrett når jeg stilte spørsmål om kulturen på skolen. Dette gikk opp for meg da flere av elevene svarte at de trivdes så godt fordi de var så få og at det var enkelt å bli kjente med alle, på tross av at de alle er fra en relativt middels stor skole. På en skole kan det ikke «være enkelt å bli kjent med alle», så allerede her skimtet jeg et stort skille mellom kulturen i egen idrett og kulturen ellers på skolen. Jeg har derfor valgt å dele opp diskusjonsdelen i «idrettskultur», som omhandler kulturen i de enkelte idrettene og «skolekultur» som tar for seg kulturene mellom idrettene på skolen. Videre tar jeg for meg «kroppskultur» som går på elevenes følelser knyttet til egen kropp, påkledning til trening og til hverdag. Til slutt tar jeg for meg fokuset rundt matinntak under samme delkapittel som «kroppskultur».

4.1 Presentasjon av intervjukandidatene

Guro: Guro driver med både individuell idrett og lagidrett. Guro bor på hybel fordi hun synes det er mye lettere å være nærmere skolen, da skolen på dagtid og treninger på kveldstid er på samme sted. Med dette sparer hun mye tid, og kan heller bruke tiden til overs mellom skole og treninger til å slappe av og hente seg inn til neste trening. Hun går på idrettsskolen fordi hun ønsker å satse på den individuelle idretten, og synes det er en fin måte å kombinere både skole og trening på.

Hanne: Hanne driver med individuell idrett. Hun synes overgangen fra å bo hjemme til å bo på hybel gikk ganske fint, sett bort i fra at hun måtte lage seg nye rutiner selv. Hanne kjente bare ei annen jente som skulle gå på denne skolen, men hun kom raskt inn i det sosiale. Hun begynte på idrettsskolen fordi hun ønsket å satse på idrett.

Madelen: Madelen hadde i utgangspunktet ikke valgt å søke seg til idrettsskolen hun nå går på, men kom ikke inn på førstevalget hennes. I stedet for å «kaste» bort et år, bestemte hun seg for å søke plass på hennes nåværende skole- og kom inn der. Madelen bor på hybel, og

hun syns overgangen fra å bo hjemme til å bo på hybel gikk uten problemer. Til å begynne med fikk hun mange gode venninner gjennom skolen og idretten, men da første skoleår var over skulle de beste venninnene hennes begynne på høyere utdanning. Hun følte seg da litt utenfor det sosiale, og har mistet litt interesse for idretten hun bedriver.

Kristin: Kristin bor også på hybel og driver med individuell idrett. Hun trengte i utgangspunktet ikke å benytte seg av hybel, men på grunn av sene kvelder på treninger og tidlige skoledager var det best å bo litt nærmere skolen. Hun hadde ingen problemer med å flytte på hybel, og hadde kjennskap til flere av elevene på skolen. Hun har valgt å gå på idrettskolen for å bli best mulig i idrett, og for å lykkes helt i verdenstoppen.

Cecilie: Cecilie driver også med individuell idrett og bor på hybel. Denne overgangen mellom hjem og hybel fikset hun godt, og hun kom seg godt inn i det sosiale. Hun liker at alle som går på idrettskolen satser høyt, og at alle vil bli best mulig. På denne måten pusher de hverandre. Hun begynte på idrettsskolen fordi hun følte at hun ikke kunne utvikle seg så mye i idretten sin der hun kom fra, og trengte hjelp fra et større idrettsmiljø, dette var hun sikker på at idrettsskolen kunne hjelpe henne med og angret ikke på det valget.

Victoria: Victoria bor også på hybel. Hun syns det var svært utfordrende å stå for maten selv og frakte seg selv til og fra treninger når hun flyttet hjemmefra, men taklet de andre faktorene som oppvask, klesvask og husvask. Hun driver med lagidrett, og ved spørsmål om hvorfor hun valgte å begynne på denne idrettsskolen svarte hun «fordi venninna mi skulle begynne her, og jeg ville være like god som henne». Hun kjente flere som gikk på skolen også, og dette kjente hun som en trygghet, siden hun da visste hvem hun kunne gå til hvis det var noe.

Ida: Ida driver med lagidrett, og har gjort dette i alle år. Hun trives med hybelsituasjonen nå, men til å begynne med hadde hun store vanskeligheter med å takle hjemlengselen. Hun syns det var overveldende å skulle stå for alt selv og holdt på å gi opp hele idrettsdrømmen. Etter hvert som tiden gikk, klarte hun allikevel å lage seg rutiner i hverdagen sin og trivdes mer og mer. Hun hadde kjennskap til noen som gikk på denne idrettskolen, og hadde blitt anbefalt denne skolen av andre. Hun trives godt i det sosiale i idretten sin.

Morten: Morten driver med lagidrett og har gjort dette hele livet. Han var på en «prøvetrening» på denne skolen, og fikk tilbud om plass dagen etter. Han bor på hybel, og kjente en annen som allerede gikk på skolen, og det var han som anbefalte han å søke. Hans største utfordring med å flytte på hybel var å stå for maten sin selv, men med de andre

guttene på hybelen klarte de å lære seg dette sammen. Morten trives godt i det sosiale, og angres ikke på at han begynte på den aktuelle skolen.

4.2 Idrettskultur

I dette underkapittelet tar jeg for meg kulturen i de enkelte idrettene og hvilke utfordringer elevene kjenner på her. Både med samhold, kulturen for å hjelpe hverandre i idrettene og opplevelsen av konkurranse mellom elevene. Til å begynne med tar jeg for meg noen sosiokulturelle utfordringer elevene har møtt på i oppstarten på idrettsskolen, og hvordan dette kan ha påvirket skolens idrettskultur.

De fleste elevene synes at det er veldig sosialt og trygt på skolen. Elevene gir et inntrykk av at det er fint at alle har samme interesse av å gå på idrettsskolen, nemlig et mål om å nå langt i idretten de bedriver. Elevene trekker frem at idrettsgruppen ikke er så stor, og at det er lett å komme seg inn i det sosiale. Elevenes opplevelser av at det er god stemning og at de fleste kommer godt overens, samsvarer med det Elverum (2010) og Alderlyst (2011) fant i sine studier. Det at elevene har felles interesser og mål, er avgjørende for et godt samhold og trivselen til den enkelte elev. Dette kan også støttes opp av teorien til Bourdieu om felt, og Thornton sin teori om club culture, om at elever som driver med samme idrett på samme skole, har flere felles referansepunkter, og derfor kommer godt overens. Cecilie sier blant annet:

«Vi er en liten gruppe, så vi er liksom alle gode venner. Jeg er like god venn med de i VG2 og VG3 da, som jeg er i VG1. Så det er praktisk da, i forhold til hjelp og sånne ting. Jeg føler liksom at det er et riktig miljø å være i, alle som går her vil jo bli gode liksom».

Ida forteller også at hun har gode venner i idretten sin. Hun kan fortelle dem alt, og at hun føler seg godt likt blant de andre jentene. Ida kjente derimot på litt utfordringer i starten av skoleåret i VG1. Hun opplevde det som vanskelig å komme seg inn i gruppen med det første, og var lenge litt usikker på om dette var det rette for henne. I likhet med Ida var det flere av elevene som hadde litt utfordringer med overgangen fra hjemmet til hybel. En ny hverdag med nye rutiner og arbeidsoppgavene som fulgte med, kan være tøft for mange. Det at ungdommene plutselig må stå for alt i hverdagen selv, kan gi elevene en følelse av håpløshet. Men samtlige elever kjente en bedring på dette så snart de kom seg inn i rutiner.

Elever som begynner på en ny skole, vil kjenne på et kulturskifte da nye klasser dannes. Elever som flytter hjemmefra, vil oppleve endringer i vennekrets og i idrettslag. Elevene må stå for hjemlige ting selv, som oppvask, husvask og matlaging. I tillegg kan noen også oppleve kroppslige forandringer. Dette kan ha innvirkning på deres oppstart på for eksempel en idrettsskole (Ronglan, 2016, s. 139). Disse følelsene knyttet til sosiokulturelle endringer er individuelle, og kan forklare hvorfor noen kjenner ekstra på dette, mens andre ikke har noen utfordringer knyttet til endringen (Ronglan, 2016, s. 139). Disse sosiokulturelle faktorene kan ta mye energi, noe andre ungdommer som fortsatt bor hjemme, ikke kjenner på.

Ida tenker tilbake i tid da hun skulle begynne på idrettsskolen. Hun gledet seg til å flytte hjemmefra, og omtalte det som *«dette blir digg»*. Men da følelsen av savn etter foreldre og venner kom ganske raskt, følte hun på at man tar det litt for gitt det man har hjemme. Hun forklarer:

«Du føler liksom at du blir kastet litt ut til ulvene da. Vær så god, pass på deg selv»

Ida kjente på frustrasjon det første halve året siden overgangen var så stor på flere felt. For i tillegg til forandringer i bosituasjoner, var det også stor forskjell på idrettsbanen. Hun kjente på en frustrasjon over å ikke mestre, at øvelsene på idrettsfeltet var forandret og at tempoet ikke var det samme som hun hadde vært borti før. Hun forklarer:

«Og så skal du bli kjent med nye folk og det var liksom så mange nye impulser da. Så det var liksom, jeg visste ikke helt hvordan jeg skulle håndtere det da på en måte. Jeg tror det bare kom som et sjokk egentlig.»

Oppstarten var også en utfordring for Victoria som følte på dette:

«I starten var det sånn jeg var veldig mye sånn lei meg, men jeg bor i kollektiv da, så jeg bor med to andre så jeg ble jo ikke så alene, men jeg var veldig sånn utafør egentlig. Jeg trivdes ikke så godt i starten. Eh, men så lærte jeg meg at jeg må lage mat, jeg må vaske klær og jeg må gjøre alt selv. Komme meg på treninger og sykle og alt. Men nå går det mye bedre, det var liksom de første ukene.»

Det er mange sosiokulturelle endringer man skal igjennom når man begynner på en ny skole, ekstra mye når du ikke kjenner så mange som skal begynne der med deg. Hvordan du takler denne overgangen vil være avgjørende for hvordan du vil passe inn og hva du tenker. For både Ida og Victoria, i likhet med flere av de andre som ble intervjuet var denne overgangen

noe voldsom. Disse funnene samsvarer med hva Sisjord & Sørensen (2016) fant i sin studie, om at flere av elevene hadde hjemlengsel og at de hadde det utfordrende med å håndtere alt det praktiske i hverdagen. Med tid kjente intervjukandidatene i min studie at de klarte seg bedre, og at de ble mer tilpass i eget selskap og i idrettsgruppen.

Victoria gav ikke opp, og med tiden opplevde hun det sosiale som veldig mye bedre. Hun er klar på at hun er nødt til å trives for ble værende et sted, hun forteller:

«For at jeg liksom skal trives et sted så må jeg føle at jeg blir likt av andre. Og jeg er sånn at hvis jeg ikke føler det så, nei, da blir jeg lei meg holdt jeg på å si. Da liksom bytter jeg lag eller går på en annen skole liksom».

Denne overgangen mellom å bo hjemme og til å flytte på hybel, kan man sammenligne med et feltbytte. Bourdieu (1999) forklarer felt som en arena eller en institusjon innenfor det sosiale rom, der det er felles interesser mellom de som oppholder seg i samme felt. På denne måten har elevene gått fra et familiefelt, der foreldrene trolig har styrt det meste av rutinene til ungdommen. For eksempel kan elevene blant annet ha vært vant til å få rene klær inn i klesskapet og middag tilgjengelig i middagstid, og deres habitus har opparbeidet seg en vane og en levemåte før de flytter inn på hybel. Overgangen blir da stor da feltbyttet krever at du står for alle de daglige gjøremålene selv (Bourdieu, 1999). Bourdieu forteller at man endrer seg etter feltets habitus og at denne prosessen er langsom og foregår gradvis (1999, s,18). Dette kan forklare hvorfor noen av elevene bruker litt lenger tid på å tilpasse seg sin nye livssituasjon.

Selv om de aller fleste elevene gav uttrykk for at de kom seg godt inn i egen idrettsgruppe og at alle kom godt overens med tiden, kjente Hanne derimot noe litt annet. Hun opplevde at hun hadde mistet noen venninner som hadde gått ut av videregående skole i dette skoleåret, og gav uttrykk for at det var vanskeligere å komme seg inn i den «nye» gruppen. Hun forteller:

«Så jeg skal jo ikke jule, jeg trives litt mindre nå enn det jeg gjorde i fjor. Eh, men det har jo ikke noe med alle andre rundt meg, det har noe å gjøre med at jeg har jo mistet de jeg var close med.»

Jeg fikk allikevel litt følelse av ambivalens hos Hanne, da hun på spørsmål om hvordan hun opplevde lagånden svarte:

«Holdt på å si, vi utøverne kommer ganske godt overens, Eh. Alle sammen. Kanskje litt bedre i år enn i fjor, for i fjor så var det litt sånn unødvendig drama litt sånn her og der. Men slik er det jo i alle idretter. Eneste.. altså jeg tror det kullet som kom inn nå klikket litt bedre enn det mitt kull gjorde. Det kullet som gikk ut i fjor var ganske lei. Også det gjorde at energien ble litt lavere».

Siden elevene er så sosiale i sin egen idrett og at den opptar så mye av hverdagens deres, vil sosialiseringen i idretten og hvordan treneren legger opp økter, samt samspillet mellom elevene være avgjørende for hvordan elevene utvikler seg sosialt. Slik som Ronglan (2016, 139-140) sier er de sosiokulturelle faktorene store når ungdommer går gjennom flere nye forandringer gjennom ungdomstiden. Spesielt mellom ungdomsskole og videregående skole. Elevene på idrettsskolene går ofte gjennom en prosess med endring av vennekrets, endring av treningsklubb og endring av bosted. Elevene vil derfor trolig endre seg sosialt i takt med resten av gruppen som allerede har gått der i noen år, eller i den retningen treneren(e) velger å styre de. Dette kan sammenlignes med at det dannes nye felt (Bourdieu, 1999), eller at de nye elevene tilegner seg den kulturen i det allerede eksisterende feltet som er på skolen. Sammensetningen av elever kan naturlig endre kulturen i gruppa da noen slutter på videregående skole og noen begynner. De ulike kulturene endrer seg i takt med tiden, og det er gruppen av mennesker som har denne påvirkningskraften. Hanne kan derfor ha følt seg litt utenfor fordi atmosfæren og dynamikken i gruppen endret seg i det de «nye» elevene kom inn og «gamle» elevene gikk ut. Hierarkiet bestemmer hva som er legitimt og hipt (Thornton, 1995, s.3). Det vil si at noen kan ha tatt over «styringen» av idrettskulturen, slik at det ble forandringer i gruppens atmosfære. Dette kan ha gjort at Hanne ikke fikk frem meningene sine i like stor grad lenger, og at forandringene som skjedde ikke var til hennes beste eller til hennes fordel. Det å plutselig ikke kunne være like mye med dine beste venner, kan for noen oppleves som en liten sorg. Hanne virker til å være berørt av denne endringen da jeg intervjuer henne, men mine spørsmål kan ha fått henne til å tenke tilbake på hvordan det var før og hvor kjedelig hun har følt det. Dette kan ha kommet ekstra til uttrykk under intervjusituasjonen. Utover i intervjuet virker hun allikevel til å klare seg relativt godt i idrettsgruppen hun er med nå.

Flere av elevene påpekte at grunnen til at de ble veldig gode venner med de andre i sin idrett, var fordi de både trente på dagtid og kveldstid sammen, i tillegg til å gå i samme klasse eller på samme skole. Noen av elevene bodde med noen fra idretten, slik at de hadde hele dagen

med hverandre. Victoria forteller at det noen ganger kan bli litt for mye av det gode, og at hun noen ganger kan bli litt lei. Hun beskriver det slik:

«emh, jeg vil beskrive det ganske bra. Men innimellom så kan det være litt sånn. Man kan bli litt lei, eller man går liksom oppå hverandre da når man liksom bor sammen, går på skole sammen og trener sammen, det blir veldig mye. Men hvis man klarer å liksom holde seg litt alene, så går det egentlig greit. Det er bare å si nei på de riktige tidspunktene, hvis man føler det blir mye»

Ida forteller at elevene kan bli litt «naggete» på hverandre og bli fortere irriterte på hverandre, samtidig som de er glade i hverandre. Hun forteller:

«Det er liksom ikke sånn at man er på skolen også drar man fra hverandre også møtes man på skolen igjen, men vi er med hverandre hele tiden. Vi bor liksom vegg i vegg med hverandre, så da blir jo samholdet sterkt da, i hvert fall mellom vi som bor med hverandre».

Vennskapet som blir knyttet på disse idrettsgymnasene kan sees på som helt spesielt. Det å leve oppå hverandre så mye i hverdagen, gjør at man kan få en annerledes fremtoning til hverandre enn det man har med andre venner. Victoria forteller at det kan være litt annerledes fordi de elevene hun går sammen med på skolen, trener sammen på skolen, trener sammen på ettermiddagen og noen bor sammen. Elevene får derfor et litt spesielt bånd. Ida beskriver det slik:

«Det blir på en måte et sånt søskenforhold på en måte, fordi det blir sånn når man bor sammen»

Det kan virke som at det er et bevisst valg av elevene på skolen at de skal holde sammen som gruppe, også utenfor skolen og idretten. Alle mine informanter flyttet på hybel, byttet idrettslag og fikk nye venner gjennom skolen. Elevene har da gått igjennom flere store sosiokulturelle endringer, og da, tror jeg det er lett å støtte seg på andre som går igjennom det samme som deg. Elevene som flytter hjemmefra for å begynne på en idrettsskole har allerede fra dag en, flere ting til felles. Den største forskjellen er kanskje det å flytte hjemmefra, ikke lenger henge med sine beste venner fra ungdomsskolen og det å stå for hverdagslige gjøremål på egenhånd. På idrettsskolene møter de andre elever som kjenner på det samme som en selv. Ved å fortelle om sine følelser, vil mange trolig få forståelse i hvorfor man føler det slik, nettopp fordi flere av de andre elevene opplever dette på samme tidspunkt, eller kjente på de samme følelsene for noen år siden da de begynte på ny skole. På

denne måten knyttes det bånd blant elevene på idrettsskolen, der vennskap og trygghet skapes. Det at det knyttes sterke bånd til de du går sammen med på idrettsskolen er derfor ikke så vanskelig å forstå, da du har flere felles interesser med hverandre og store deler av dagen brukes sammen, både på skolen og på treninger. Sammen vil de «nye» elevene tilegne seg kulturen som allerede er innarbeidet på skolen, og utvikle den ytterligere (Aagre, 2000, s.84). Elevenes habitus endrer seg spesielt i forbindelse med sosial stand, og det er derfor lett å tenke at elevene forandrer seg i takt med de andre elevene som allerede har gått på idrettsskolen i noen år. Og sammen blir en del av idrettskulturen på skolen (Bourdieu, 1999, s.158).

Videre ønsket jeg å finne ut om det er kultur for å hjelpe hverandre til å bli bedre i idretten, eller om man kun har fokus på seg selv og sitt eget arbeid mot det å bli best. De fleste informantene fra individuelle idretter har en opplevelse av at de hjelper hverandre til å bli bedre i idretten, og at de er gode støttespillere for hverandre. De har en opplevelse av at det bidrar til positiv stemning i gruppen, og rom for å prøve seg frem. Hvis noen har en dårlig dag, så bidrar de andre til å løfte opp humøret. Kristin forteller:

«Ja, det vil jeg si. Jeg synes vi er flinke der til å støtte hverandre og pushe hverandre og har du et litt dårlig humør da, så er de liksom der å ja muntre deg opp. Så ja jeg vil si vi er flinke til å hjelpe og pushe hverandre på treninger og utenom.»

Hanne er også enig i at elevene er flinke til å støtte hverandre, men at noen støtter hverandre mer enn andre. hun forteller:

«alle har liksom sine personer som de går til da. Og for eksempel med meg så er det ofte sånn at det er veldig sånn spredt nivå mellom oss. Noen er på et høyt nivå, mens andre er på vei opp. Det er veldig mye sånn at man heier på den man er tettest på (nærmest i nivå)»

Jeg fikk et litt annet inntrykk av informantene som drev med lagidretter. Blant annet uttrykte Victoria at stemningen i gruppen ble styrt av hvordan de klarte det på treninger og i kamper. Elevene var gode til å skryte av hverandre og hjelpe på motivasjonen hvis det ikke gikk så bra med enkeltpersonen, men laget totalt sett gjorde det bra. Stemningen var betydelig verre hvis enkeltpersoner sammen med laget gjorde det dårlig. Når laget gjør det dårlig forteller hun at det er trenerne som må jobbe med motivasjonen deres:

«Men trenerne kan si sånn 'dette får dere til', og gi noen konkrete beskjeder og sånn. Eh, så jeg vet egentlig ikke. Det er kanskje ikke så bra, men bra nok på en måte.»

Ida syns heller ikke at elevene er så flinke til å rose hverandre og støtte hverandre som en hel gruppe, men at de ofte er flinkere til å rose de nærmeste vennene. Blant annet forteller hun:

«Da er det sånn på feltet så er det jo at man oppmuntrer hvis man gjør noe bra og sånne ting. Av feltet så kan man, vi snakker jo veldig mye om hva vi gjør og sånne ting. Men jeg vil ikke si at det er sånn utpreget skikkelig mye positivitet i garderoben og sånn. Vi snakker jo liksom ikke om treningen på en måte. Men du snakker mer med de du er nærmere med da på en måte. De jeg bor med kan jeg snakke med det og det med, og de kan si sånn du var god i dag, og liksom hun var ikke så god i dag for eksempel.»

Morten uttrykker at gutta på laget hans pusher hverandre hele tiden, og han er glad for at det alltid er noen som vil noe like mye som han. Han forteller:

«Du har noen som vil noe av de samme målene som deg og derfor kan dere pushe og trene med hverandre. Lage mat sammen, og ja. Noen er like seriøs som deg, og det er jo bra.»

Morten gir et inntrykk av at det er at de hjelper hverandre også på utsiden av «feltet», og det er en kultur for å hjelpe hverandre på flere områder enn kun i idrett. Morten den eneste gutten i denne analysen, men Victoria nevner også at hennes idrett samles på fritiden utenom skole og trening, for å spise mat. Det kan gi et inntrykk av at kulturen på en idrettsskole, blir at elevene blir såpass godt spleiset at det er naturlig å tilbringe store deler av dagene med hverandre. Dette kan støttes ved Ida sin kommentar om søskenforholdet som dannes i gruppen.

Videre tar jeg for meg konkurranse mellom elevene i idrettene. Samtlige informanter kjenner litt på konkurranse mellom de andre utøverne i idretten, men jeg får inntrykk av at det en forskjell på hvorfor det oppstår konkurranse og ikke. Informantene fra de individuelle idrettene kjenner på konkurranse mellom de andre utøverne under selve konkurransen, og at det er ønsket om å vinne som slår ut konkurranseinstinkt. Ellers på trening virker det via mine analyser at de ikke føler på noe voldsomt konkurranseinstinkt, tvert imot at de oppriktig ønsker at alle skal utvikle seg i riktig retning. Hanne sier:

«Det kan det være litt intenst i konkurranse. Men vi støtter hverandre på trening og skryter av hverandre.»

Kristin kjenner på det samme som Hanne:

«Jada, jeg gjør jo det. Men det er kun på konkurranser egentlig. På treninger så er det ikke sånn at jeg tenker på, at det er konkurrenten min liksom. Men det er jo utrolig kjett å

konkurrere mot bestevenninna di liksom, men sånn er det. Og gjør hu det bra så er jeg glad på hennes vegne, og gjør jeg det bra så er hun glad på mine vegne, så. Ja.»

Cecilie forteller at det er forskjell på hvordan utøverne takler disse følelsene som oppstår under konkurranser, men at de er flinke til å gi hverandre rom til å få utløp for følelsene sine. Blant annet forteller hun:

«det er litt forskjellig fra person til person. Noen er ganske flinke til å unne hverandre da. Man blir jo veldig skuffet først, så da bruker folk å gå vekk å sette seg først. Bare ikke være med de andre da, men få litt fri liksom. Men jeg tror ikke de blir sure på noen andre, jeg tror bare man blir litt sure på seg selv da. Det er deg selv som ikke har gjort det bra nok liksom».

Elevene fra individuelle idretter fortalte at det var noen som deltok i samme grener, og at de ofte følte et større konkurranseinstinkt mot dem. Ofte var det lettere å heie høylytt på de som ikke stilte i samme konkurranse som seg selv, og som ikke ville bli vurdert opp mot din egen innsats på det aktuelle tidspunktet.

Mine analyser tyder på at elevene jobber etter å «vinne» under konkurranse, og å være bedre enn de andre. Det er tydelig at det er en kultur for å vinne på skolen, og at de fleste som går her kjenner på dette. Det er sammenlignbart med resultatene i studien til Haugseth (2020), om at det å hevde seg i noe og kunne vise til prestasjoner blir verdsatt. Haugseth (2020) skriver at prestasjonsidealene har blitt en viktig del av kulturen de lever i, og at ungdommer i større grad blir orientert mot verdier som gir uttelling for seg selv senere i livet (Haugseth, 2020). Det at idrettskulturen eller idrettsfeltet, hvis vi tar for oss begrepet til Bourdieu (1999), har en felles forståelse for at man skal jobbe hardt for å kunne oppnå suksess, vil elevene utvikle sin habitus ut ifra hvordan man jobber mot dette målet. Elevene i individuelle idretter vil kunne se fordelene med at hvis man hjelper hverandre til å forbedre sine ferdigheter i idretten, vil dette også kunne bidra med å øke egne prestasjoner. Å jobbe godt på treninger krever intenst arbeid, og da trenger man litt motivasjon fra andre medelever, noe som elevene fra individuelle idretter opplever. En kan også forstå at med et ønske om å vinne i konkurranse, vil det, til tider være vanskelig å iherdig heie på konkurrenter, uavhengig av om man er venner eller ikke.

Informantene som kommer fra lagidrett, hadde en litt annen fremtoning på dette med konkurranse mellom elevene på skolen. Samtlige elever hadde inntrykk av at det var konkurranse både på trening og under kampene på idrettsbanene. Elever som driver med lagidrett, må jobbe hardt og «kjempe» om plassene på trening for å kunne få spilletid i kamp.

Ungdatarapporten (2019) viser til at dagens ungdomskulturer inneholder forventninger om å være best på skolen, i idrett, eller forventninger om å se bra ut. Aagre (2005, s.3) sier at ungdommer blir mer bevisste på hva og hvordan de er, og hvordan de bør være. En kan derfor anta at elevene også er veldig nøye med å sammenligne seg selv med andre, og er derfor trolig innforstått med hvordan de klarer seg idrettslig sammenlignet med de andre i idretten. Dette kan trigge konkurranseinstinktet på treninger, fordi de har lyst til å bli bedre enn de beste. Ida forteller at hun må jobbe for å spille på sin posisjon, og at hun ikke nødvendigvis blir irritert på utøveren som blir satt på plassen hennes, men at hun flere ganger blir irritert på trenerne som velger utøvere til plasser. Willy Aagre (2014, s.113) legger han føringer for at det nærliggende å tro at idrett og idrettsprestasjoner vurderes hyppig mellom elevene på skolen, og at ungdommer vurderer seg opp mot andre for å se hvor godt de klarer seg i forhold til andre. Dette ser jeg sammenhenger med i min analyse, der elevene konkurrerer mot hverandre. Idrettelevne ønsker å bli bedre enn andre, for å få mer spilletid på banen. Elevene får et bilde av de andre på hver trening, og klarer å vurdere seg selv hvordan de ligger an i forhold til de andre på laget, og kanskje ekstra på de som spiller på samme posisjon som dem selv. Det at elevene jobber for å bli bedre enn de andre, kan være årsaken til at man ikke klarer å være like entusiastisk ovenfor de personene som «står i veien» for at du kan få mer spilletid på banen. Victoria kjenner også på at det er kjedelig å ikke få like mye spilletid som man ønsker, og at det er kjipt å hele tiden måtte strekke seg for å prøve å «ta igjen» utøveren som har din førsteplassering på banen. Ida ser allikevel fordeler med dette i treningssammenheng, hun forteller:

«For jeg har jo opplevd at folk har tatt plassen min liksom, og at du må jo på en måte være sterk nok i hodet atte, ja, da skal jeg vise motsatt eller bare unne personen det da. Men man merker jo på en måte at det er konkurranse, men det tror jeg bare er sunt. Ja, for å gjøre hverandre bedre»

Morten kjenner at han blir motivert av at andre er bedre enn seg selv, han forteller:

«Men selvfølgelig, man blir jo motivert av det. Når andre gjøre det bra så har du lyst til å gjøre det bra du også. Så. Men, vi konkurrerer jo, men det er bare bra»

Elevene som driver med lagidrett, må konkurrere mot de andre elevene for å få spille på banen i stedet for å starte på benken. Mens de som driver med individuell idrett ser fordelene med at de andre også øker kapasiteten sin, slik at de kan bli bedre sammen og pushe hverandre bedre. Elevene fra individuelle idretter backer hverandre på trening, men uttrykker

at i konkurranser kunne samholdet oppleves som mer intenst. For elevene fra lagidrettene kunne det oppleves som intenst i relasjonen til den de konkurrerer om spilleplass med, ettersom dette kan påvirke spilletid. Samtidig ser utøverne fra lagidrett det som et sunt fenomen, og de ønsker konkurranse. Slik jeg ser det er det egentlig to like ting, der de individuelle elevene ønsker bedre treningspartnere, slik at de må pushe seg for å være best når det gjelder, mens utøvere i lagidrett må pushe seg for å opprettholde spilletid og sin plass på laget. Dette kan prege samholdet, men gå utover relasjonen. Det elevene samtidig sier er at det er idretten som er det viktigste, og ikke relasjonen til andre. Og dette er igjen noe som preger en idrettskultur.

Hvilken habitus elevene kommer inn med på skolen, vil være avgjørende for hvordan elevene håndterer de ulike følelsene som kommer med det å måtte kjempe om plasser mot noen andre. For noen vil dette gå som en «lek», mens andre vil kunne kjenne litt mer negativitet i forhold til dette. Det er tydelig for meg at elevene som går på en idrettsskole, både elever fra individuelle idretter og lagidretter, har det som Bourdieu kaller for Illusio. Altså det å ta ting som står på spill på alvor, som i denne sammenhengen er å bli best mulig (Bourdieu, 1999). Altså er det en kultur for å være best.

Idrettskulturen på idrettsskoler ser uansett ut til å bære preg av et godt sosialt miljø og samhold, tidvise utfordringer, en god dose konkurranseinstinkt og en bratt læringskurve. Både sosialt og idrettslig.

4.3 Skolekultur

I dette kapittelet tar jeg for meg hvordan elevene på idrettsskoler opplever det å holde kontakt med elever på tvers av idrettene, og hvilke utfordringer dette kan by på. Under treninger er alle elevene på skolen som spiller for eksempel fotball med på felles treninger, uavhengig av hvilket trinn du går i. I undervisningen går elevene kun i klasse med de som går i samme trinn som dem selv. Klassene kan derfor bestå av elever fra mange ulike idretter, og det er i denne settingen jeg lurer på om elevene merker at det er noen forskjeller mellom idrettene, eller om elevene er like mye sammen uavhengig av idrett. Jeg merket ganske tidlig i intervju situasjonene at elevene bevisst skilte mellom 'egen idrett' og 'de andre idrettene'. På spørsmål om hvordan den sosiale trivselen er i klasserommet uttrykte Kristin:

«I klassen er det også ganske bra, ikke sånn som på ungdomsskolen vil jeg si. Men det er jo fortsatt ganske bra»

Ut ifra dette sitatet fikk jeg et inntrykk av at noe kunne vært bedre med klassemiljøet. På spørsmålet om hva som kunne være årsaken til at det ikke var like bra som på ungdomsskolen, var svaret at de hadde kjent hverandre lenger og vokst opp sammen.

«(...) og jeg tror bare det at vi er forskjellige idretter, og at jeg er med min idrett veldig mye, og ja. Jeg tror det egentlig bare er det».

Da en idrettsgruppe blir så sterkt knyttet sammen, skapes det likheter med hverandre i gruppen og mulige ulikheter med andre jevnaldrende, slik at man på tvers av disse feltene ikke passer sammen. Thornton (1995, s.3) beskriver dette som «club cultures», og at de ulike kulturene i stor grad enes om hva de liker og ikke liker, og hvilke verdier denne kulturen har. En årsak til at de ulike idrettsfeltene (Bourdieu) eller «club cultures» (Thornton) ikke omgås så mye på tvers av idrettene sine, kan være fordi at deres verdier, hva de liker og ikke liker, samt hvilke verdier de lever etter kan være ulikt hverandre. Aagre (2000) sier at det er flere delkulturer i en ungdomskultur. På den måten kan det forstås som at skolekulturen er en ungdomskultur, der de ulike delkulturene, altså idrettene, danner hver sin kultur. Disse kulturene kan være ganske ulike hverandre, og derfor ikke gå så godt sammen (Aagre, 2000, 83-84). Samtidig kan det være vanskelig for andre ungdommer å komme inn i en annen gruppe når man uansett ikke får vært så mye med hverandre på tvers av kulturene i hverdagen, da treninger på skolen og på kveldstid er i «ditt» faste felt. Med tanke på dette er det kanskje naturlig at elevene trekkes fra hverandre, i stedet for mot hverandre, fordi hverdagene deres er fulle og det er lite rom for å være sosiale utenfor idretten.

Elevene gav uttrykk for at det ikke var noe problem hvis de ble plassert på gruppe sammen med elever fra andre idretter i klassesituasjon. Men med en gang de fikk velge gruppeinndeling selv var det selvkjent at de skulle velge elever fra samme idrett. På spørsmål om Madelen syns at dette er dumt, svarer hun:

«Ja, eller jeg bryr meg egentlig ikke så mye da. Men jeg merker at det er sånn automatisk bare. Eh, ja det er jo litt dumt da. Jeg kunne ønske at det var litt mer blandet.»

Kristin forteller at det er lettere å gå til de man er trygge på når man skal samarbeide i klassen, og slik er det ellers også. Når det er friminutt, så setter man seg sammen med de man kjenner. På denne måten blir man jo heller ikke kjent med noen nye, og da vi en heller

aldri bli trygg på noen fra en annen idrett. Guro var den eneste fra sin idrett, som gikk i klassen sammen med elever fra andre idretter. Hun opplevde derfor at det var ganske utfordrende til å begynne med da, de ulike idrettene knyttet de andre elevene i klassen så godt sammen. Det tok derfor litt lenger tid før Guro fikk følelsen av et godt klassemiljø. Hun forteller:

«Siden jeg ikke hadde noen fra min egen idrett som gikk sammen med meg, så tvang det meg til å bli kjent med andre. Så det var kanskje litt bra sånn sett».

Det å velge «sine egne» eller «det trygge» er ikke noe ukjent fenomen. Derfor kan det være godt med litt hjelp fra andre, som for eksempel lærere som kunne bidratt med sosialiseringen på tvers av idrettene i klasseromsituasjonen. Guro har kanskje rett i at det var bra at hun var alene inn i klassen og at hun faktisk måtte bli en del av gruppen ellers i klasserommet. For hvem går vel ikke til det trygge, når det trygge er lettest? Rent teoretisk vil det ikke være noe problematisk for elever å være med grupper på tvers av felt, deres habitus vil kunne hjelpe de med hvordan de skal forholde seg til ulike felt (Bourdieu, 1999). I skolesammenheng kan det derfor være et idrettsfelt, der medlemmene i dette feltet går på samme idrett og et skolefelt der elevene som går på samme skole, eller i samme klasse hører til. Hvordan elevene oppfører seg i de ulike feltene, har elevene lært gjennom skolegangen. På spørsmål om skolen prøver å koble de ulike idrettene sammen er svaret følgende fra Madelen:

«Vi merket jo det på samlinga nå sist da vi var med (...) at vi prøvde jo liksom å bli litt mere kjent med de, men det ble liksom litt unaturlig på en måte. Det var liksom; nå skal vi bli kjent. Jeg føler kanskje hvis lærerne og trenerne hadde hatt litt mer fokus og tatt litt mer tak i at det skal bli mer blandet så hadde det hjulpet. Men jeg har fått inntrykk av noen av trenerne at de ikke vil at det skal blandes da. På grunn av dårlig innflytelse av hverandre eller, ja.»

Flere av elevene påpeker at skolen har prøvd å sosialisere elevene på tvers av idrettene, men at det har vært litt halvgode forsøk. Blant annet forteller Hanne at når de begynte på skolen hadde de en bli-kjent tur med hele trinnet på VG1. Problemet var at hun på det tidspunktet ikke husket hvem som gikk i klassen hennes eller ikke, så det var bare en gjeng med VG1 elever, og ingen visste hvem som skulle være med hvem. Hun reiste derifra uten noen flere bekjentskaper.

Elevene merker at det er forskjell mellom elevene, både i humør og energinivå. Victoria forteller at det er noen idretter de går bedre med enn andre, men at de likevel ikke bruker så

mye tid på tvers av idrettene. Hun merker energiforskjellene og hvordan de andre oppfører seg. Hun forteller at noen av elevene tar mer plass enn andre, og at det ikke er noe for henne.

«De er litt mye, de er mer enn oss. De har så mye energi, står og danser i timene å sånn ikke sant. Vi er jo ikke helt der».

På spørsmål om hvorfor det kan være slik, får jeg et inntrykk av at det kan være litt rivalisering mellom de ulike idrettene. Forholdet og oppmerksomheten til guttene virker også å være en faktor. Victoria forteller:

«årsaken trur jeg er at jenter litt sånn (pause), det er gutter (pause). kanskje noe med det. jeg veit ikke helt, men det er bare at vi henger ikke sammen».

Dette utsagnet kan tolkes som at det kan handle om hvem som ter seg best foran guttene og ikke, og hvem som får oppmerksomhet. Victoria kan føle en form for sjalusi hvis jentene som danser i timen får oppmerksomhet fra guttene. Kanskje har Victoria en følelse av at hun ikke hadde klart å danse slik i timen, eller ikke følt seg flink nok til det. På denne måten kan hun føle ergrelse og heller holde seg unna enn å trekke seg nærmere den situasjonen. Ida kjenner også på litt konkurranse mellom de ulike idrettene, og at dette kan være en årsak. Samtidig legger hun vekt på at de finner liten tid til hverandre på fritiden, og at det kan være hovedårsaken til at de ikke er med hverandre så mye på tvers av idrettene.

«Man er i helt forskjellige miljø da på kveldstid liksom, og jeg veit at (nevner egen idrett) og (nevner en idrett) har ulike syn på forskjellige ting, og jeg føler at det har vært litt gnisninger mellom oss. Nå kan jeg bare snakke for meg selv, men at det er slik at jeg føler at (nevner en idrett) skal være litt bedre enn oss på en måte, fysisk og sånne ting da. Men samtidig når vi snakker med de om det, så er det ikke noe stress og sånne ting. Men det er en sånn liten elefant i rommet liksom. At man liksom, det blir sånn. At man liksom skal være bedre i idretten sin da».

Elevene gir uttrykk for at det kan være litt gnisninger, og konkurranse mellom de ulike idrettene på skolen. Aagre (2014) skriver i sin bok at ungdommer, uten tvil er opptatt av rangering. I mine resultater ser det ut til at elevene ikke bare ønsker å være best i sin egen idrett, men også være fra «den beste idretten». I teoridelen viste jeg til Willy Aagre (2014, s.110). Han snakker om kulturarv, som bringes videre til den neste. Elevene som går på idrettsskoler kan da være innrammet i en kultur, der det er en opptatthet av å være «toppen av kransekaka». Da det kommer nye elever inn på VG1, blir de fort innrammet i samme

kultur som har vært der fordi elevene fra VG2 og VG3 allerede har lagt grunnlaget for idrettskulturen i deres idrett. Willy Aagre (2014) sier at det er vanskelig å forestille seg at den yngre generasjonen som kommer inn ikke vil tilføye seg normene og reglene som allerede finns der. Så hvis deres kultur «alltid» har vært å holde seg med de fra samme idrett, så vil det trolig fortsette å være det i tidene som kommer. Det at elevene på idrettsskoler føler at det er en forskjell mellom idrettene, samsvarer med analysene til Skaardal (2006, s.81), der samtlige jenter i hennes forskning gav uttrykk for at det var en forskjell mellom «dansejentene» og «de andre jentene». Spørsmålet er om dette er en viktig faktor for elevene i skolesammenheng, og om deres mindre deltakelse i klassefeltet har noen vesentlig betydning for den totale trivselen på skolen. Det er jo strengt tatt ikke noe vits i å pålegge elevene å måtte være med hverandre på tvers av idrettene hvis det ikke er nødvendig.

I mine analyser er det noen av informantene som påpeker at de er lite sosiale med elever fra andre idretter, men hvorvidt om det er jeg som har satt dem på tanken, eller om dette er noe de har kjent på før jeg stilte spørsmålet er uvisst. På bakgrunn av mine analyser tør jeg allikevel å si at elevene ikke bærer preg av at de ikke er sammen på tvers av idrettene. Og at de er veldig sosiale i et felt, bør kanskje være bedre enn at de er halvveis sosiale i to. Elevene virker dessuten til å ikke ha noen problemer med å være med de andre i klassen sin, når de må.

Gjennom jobb har jeg en kollega som satt skolekamerater og venner opp mot hverandre, og at det er en forskjell på disse uttrykkene. Skolekamerater omgås du med på skolen, og jobber sammen med der, delvis fordi du må og at det er forventet av deg. Venner er du med på fritiden, og du er med vennene dine fordi du vil, ikke fordi du må. Selv går jeg overens med alle kollegaene mine på jobb, men jeg setter meg ikke vilkårlig inne på pauserommet når jeg skal spise mat. Det at ungdommene omgås med klassekamerater i klasserommet, kan være fordi de har vokst opp i et hjem det det er forventet at du oppføre deg og samhandle med andre mennesker, selv om du ikke kommer så godt overens med dem. Det er grunn til å tro at deres habitus har blitt formet ut ifra dette, og at dette er en av årsakene til at elevene ikke ser det som noe problem å samarbeide med de andre elevene i klassen (Bourdieu, 1999).

4.4 Kroppskultur

I dette underkapittelet tar jeg for meg hvilke opplevelser og følelser informantene sitter inne med når det kommer til tanker knyttet til egen kropp, klær og mat. Jeg lurer på om elevene

kjenner på noen forventninger om hvordan kroppen skal se ut, og om deres klesvalg påvirkes av følelser rundt egen kropp. Jeg diskuterer også elevenes forhold til mat.

I denne delen opplevde jeg mange ambivalente svar. Flere av informantene startet med si at de ikke kjente på noen forventninger i forhold til hva de hadde på seg, og at de ikke brydde seg om hva slags klær de brukte under trening. Men eksemplene som ble gitt i etterkant, gav uttrykk for at de hadde tenkt litt gjennom hva de satte på seg og ikke før treninger. Blant annet sier Kristin:

«Jeg føler ikke på noe sånn treningsklær-press for å si det sånn»

Da jeg spurte om hva som avgjorde hva hun satt på seg på trening, svarte hun:

«Man ønsker jo liksom å si den nye tightsen da, den er jo god å trene i å, ja.. og ser bra ut da».

Videre sier hun:

«men overtrekksklær og sånn ser jeg veldig på om er fint eller ikke, men sånn. Men det er ikke sånn at jeg kler på meg til trening og tenker at nå må jeg være pen».

Kristin gir uttrykk for at hun tenker over hva hun setter på seg på trening, samtidig forteller hun at elevene på skolen aksepterer deg uansett hva du velger å gå i på skolen. Hun forteller at det er en idrettsskole, og at det ikke blir sett rart på om du velger å gå i idrettsklær der.

Jeg opplevde at informantene ikke ville si at de hadde fokus på å kle seg fint på trening. Hanne forteller at hun kjente mer på presset før, da hun var tynn og spinkel. Hun forteller at hun ikke bryr seg om dette nå, allikevel forteller hun at hun velger treningsklær der *«man ser linjene i kroppen og sånn»*. På bakgrunn av dette utsagnet, kan det virke som om det ligger noen mer tanker rundt det enn hun ønsker å snakke om. I følge Aagre (2005, s.7) bruker de som har interesser for sport, trening, musikk og trender/moter, mer tid på utseende enn andre grupper. Noe som kan bygge oppunder at Kristin er, i likhet med ungdommer Aagre (2005) henviser til, opptatt av klær og hvordan kroppen formes av disse.

Madelen forteller at hun ikke føler noe kroppspress ovenfor hva andre tenker om seg, men at hun kjenner kroppspress ovenfor henne selv. Videre forteller hun at det finnes fordommer mot toppidrettsutøver på hvordan de bør se ut og ikke, og at de med mer fett på kroppen, ikke virker like gode som de med litt mindre fett på kroppen. Under dette svaret forteller hun:

«Og den kjente jeg litt på faktisk, men utenom det så er det bare meg selv at jeg.. Hvis jeg har spist dritt, da føler jeg meg skikkelig ekkel og føler at jeg ser skikkelig svær ut.»

Jeg spurte Madelen om hun velger klær på bakgrunn av hvilke følelser hun står opp med den aktuelle dagen. Madelen svarer at det avgjør om hun kler seg i løse klær eller strammere klær. Dette gjelder både for trening og skole. Hun forteller videre at det som avgjør hva hun setter på seg den aktuelle dagen, er hva de skal gjøre i treningen. Det som opptar min interesse, er hvilke klær hun velger til hvilken idrett. Når Madelen trener med idretten sin velger hun alltid tights og helst singlet, fordi hun føler at det sitter best og for at det hindrer at hun får gnagsår under armene når hun svetter. Men idrettene har noen ganger fellestreninger med elever fra andre idretter, og på disse treningene velger Madelen å ha på seg *«en t-skjorte eller litt større klær»*. Hvorfor føler Madelen at hun ikke kan ha på seg det hun trives best i når hun trener med elever fra en annet idrett? Lesjø (2008, s.117) viser til at det er en opptatthet av kropp i vår kultur, og at de kroppslige forandringene er en naturlig del av livet vårt. Våre følelser knyttet til disse forandringene er kulturelt bestemt, og hvordan vi er «opplært» til å håndtere disse følelsene som oppstår har vi lært oss gjennom livet.

Kroppen vår er iøynefallende for andre, og mennesker ønsker ofte å vise seg fra sin beste side (Lesjø, 2008, s. 117-119). Madelen kan derfor være vant med å tenke på hennes valg av påkledning i forhold til hvem hun er med, slik at hennes klesvalg i dag ikke kjennes som noen store avgjørelser. Det tyder allikevel på litt usikkerhet i forhold til kropp, når hun velger å sette på seg klær som er «litt større» når hun skal ha treninger med elever hun ikke kjenner så godt. Kanskje er hun redd for at andre skal tenke noe om hennes kroppsfasong. Ved å sette på seg større klær eliminerer hun den sjansen andre har til å se og kommentere hennes kropp. Dette kan vel ses på en forsvarsmekanisme, og er tydelige tegn på at man bryr seg om hva andre tenker, snarere enn motsatt. Willy Aagre (2005, s.3-4) sier at vi kan uttrykke oss med klær, vi kan understreke eller skjule og klær kan gi forestillinger om hvem vi er og ikke er. Klær kan gjøre oss til en del av folkemassen, og vi kan med klær unngå å være et blikkfang. Madelen kan derfor velge at hun ikke vil bli lagt merke til når hun er med andre idretter, og at det da er lettere å «gjemme» seg litt unna, enn å få kommentarer på kropp i etterkant. Utsagnet til Madelen, og hennes fremtoning på ulike idrettsfelt, kan forstås som en type kroppspress. Undersøkelsene i Ungdata viser at det er stor variasjon i hvor mye ungdommene opplever press, og på hvilken arena de opplever dette presset størst. Ifølge undersøkelsen opplever 35 % av jentene press på å ha en fin kropp, og dette presset er størst på skolen (Bakken, 2018, s.73). Det at Madelen kjenner på dette presset er derfor ikke noe

uvant for jenter på denne alderen, og hun er heller ikke alene om disse følelsene i min forskning.

Cecilie forteller at hun er veldig trygg på valget av påkledning til treningene, fordi hun føler at det ikke er så mange som bryr seg om hva hun har på seg. Når jeg spør hva som avgjør hva hun setter på seg, svarer hun at det er svarte klær og tights med høyt liv som gjelder for henne. På hvorfor hun velger svarte klær svarer hun:

«når man trener så ser det mest ryddig ut da, i forhold til når det har masse farger, det kan bli litt rotete liksom. Også hvis man svetter mye så er det bedre å ha svart.»

Cecilie viser derfor også via hva hun forteller at hun tenker over hva hun setter på seg. Hva er det som gjør at elevene tenker slik som de gjør? Og hvorfor mener de bestemt at de ikke blir påvirket av andre rundt seg?

Victoria forteller at hun ser forskjell på førsteklasingene, andreklasingene og tredjeklasingene i forhold til påkledning, og at hennes tankesett endret seg da hun begynte på idrettsgymnas. Hun forteller:

«Før tenkte jeg aldri noe over hvordan jeg så ut når jeg gikk på treningssenteret. Altså jeg gikk rundt i de styggeste klærne før, og nå er det sånn. Nei jeg tar ikke på den rosa t-skjorten og den blå buksen liksom. Nå, her tar vi på oss noe man ser greit ut i. Kanskje ser litt på rumpa og, ser litt på.. altså jeg gjorde aldri det før. Det er litt rart.»

Videre forteller hun:

«På trening så er det sånn. Det er gutter her, det er (nevner en idrettsgruppe) gutter, det er liksom alle ser deg når du trener og jeg tenker alltid på hva jeg går med. Eh, jeg ordner meg liksom alltid for jeg skal trene og det gjorde jeg ikke før. Ikke i det hele tatt, men nå gjør jeg det. Og på skolen gjør jeg også akkurat det samme. Jeg tar på meg klær jeg vet at jeg ser bra ut i på en måte, eh. Men jeg tenker egentlig like mye på begge deler da. At jeg skal se bra ut, men kanskje bedre ut på skolen da enn det jeg gjør på trening. Trening er jo liksom trening. Men jeg tenker uansett på det på en måte.»

Da jeg spør om hva som kan være årsaken til at hun nå har begynt å reflektere over hva hun setter på seg for trening og ellers på skolen svarer hun at det er folk som hele tiden ser deg. Hun bruker også tid på hva hun har på seg utenom trening, og at hun går litt ut av komfortsonen sin for å se bra ut. Hun virker opptatt av hva guttene syns om henne, og at alle gjør det slik, at hun ikke kan være den eneste som ikke legger en ekstra innsats i det. *«Nå vil*

vi liksom se greie ut». Hun påpeker at hun synes det er en litt rar greie, men at det bare er slik det er. Willy Aagre (2014, s.94) skriver at ungdommene sammen danner seg et bilde at hva som er pent og ikke, og at hvordan vennene prater med hverandre, beundringene ovenfor andre og klesmoter, danner grunnlaget for de enkelte kulturene. Grogan (1999) skriver at det kroppsbildet en har av seg selv, hovedsakelig bestemmes gjennom sosial erfaring. Det er derfor lett og tro at idrettsfeltet som Victoria hører til har en opptatthet av klesmote og estetiseringen av utseendet.

Willy Aagre (2014, s.113) skriver i sin bok at ungdom uten tvil er opptatt av rangering, og at når ungdommer har funnet seg til rette i sin kultur og begynner å få grep om sin egen smak, lager seg en formening om hva som er pent og ikke, og hva som er bra og ikke. Dette kan knytte til det Victoria forteller i intervjuet. Det virker som om hun er opptatt av å bli anerkjent og opptatt av å ikke være den som kler seg «dårligst» på skolen. Det virker som om hun bruker en mye krefter og energi på å kle seg riktig og hankses med det andre tenker og tror om henne.

Ida forteller at hun er en person som ikke kjenner på slikt press, men at hun merker at det er flere som kjenner på dette i hverdagen. Hun forteller:

«Du vet liksom at folk tenker. Tenker på det. Men jeg liksom, jeg bare kjører min greie, har på meg det jeg har lyst til, kjøper de klærne jeg har lyst til å ha på meg, så får de andre bare si hva de mener om det. Det er sånn en gang kan jeg ha på meg vanlig Olabukse, mens en annen dag kan jeg liksom se hjemløs ut holdt jeg på å si»

«Og jeg veit at andre kan tenke over hvis jeg for eksempel har på noe, så vet jeg at de tenker over det, men om du på en måte lar deg bli påvirket av det eller ikke er jo opp til deg selv»

Morten virker også opptatt av hva han har på seg, men legger vekt på at han ikke tenker noe over hva andre tenker om klesvalgene hans.

«Altså, jeg liker å bruke klær jeg føler meg selvsikker i da».

Jeg opplever situatene på klær som litt tvetydig. Noen kjenner trolig ikke på noe press knyttet til hvilke klær man setter på seg til trening, og til ellers i hverdagen. Samtidig stiller jeg et spørsmålsteget ved om det er en bakenforliggende årsak til hvorfor man velger det plagget fremfor noe annet i skapet den morgenen. Victoria ser ut til å kjenne litt på dette presset i forhold til det å kle seg på riktig måte, for å kunne vise seg frem best mulig. Aagre (2014) forteller at ungdommer i dag har en større bevissthet i forhold til hva som er fint og ikke. Det

at andre, som for eksempel Morten, kler seg etter hva han føler seg selvsikker i, betyr ikke at han kjenner på et press på å kle seg på en viss måte. Selv er jeg ganske selvsikker på at jeg ikke kjenner på noe klespress i forhold til jobb og fritid, men jeg plukker allikevel ikke klær i blinde ut av skapet mitt hjemme, fordi jeg ønsker å se presentabel ut rundt andre mennesker.

Da det kommer til forventninger på hvordan kroppen skal se ut, svarer nesten alle informantene at de ikke kjenner på kroppspress. Ifølge Ungdata (2017) viser svarene at det er stor variasjon når det gjelder ungdommenes opplevelser knyttet til kroppsfasong. Noen ungdommer kan kjenne på mye press, og andre ungdommer kjenner på lite eller ikke noe press på kropp.

Victoria forteller at hun har følelser knyttet til kropp fra tidligere skole. Hun har blitt utsatt for mobbing på grunn av hennes lange og slanke kropp. Hun påpeker at hun ikke kjenner det sammen på idrettsskolen, men at hun og flere elever gjør det de kan for å se best mulig ut. Hun forteller:

«Når vi begynte på videregående så har jeg ikke hørt noen ting om det. Men altså. Vi gjør jo alt vi kan for å se bra ut på en måte, for å kanskje ha litt stor rumpe, men det er ingen som har nevnt det. Det er jo ikke et tema engang».

Videre reflekterer hun over endringer mellom ungdomsskole og videregående skole:

«Kanskje på ungdomsskolen så var det et litt annet miljø da, en annen kultur da, enn det det er her».

Det at ungdommer endrer forholdet til egen kropp, samsvarer med det Sabison et.al. (2019) viser til i sin forskning. Deres studie viser at negative selvbevisste følelser har en tendens til å øke, og positive følelser har en tendens til å avta. Dette er i likhet med hva Aagre sier om endringer av ungdomskulturer mellom barndom og ungdom, noe som spesielt Victoria kan ha opplevd i overgangen til idrettsskole (Aagre, 2005, s.3). Victoria bryr jeg mye om hvordan hun fremtrer seg foran andre, både med kler og kropp. Kroppsbilde er nært knyttet til selvfølelse og trygghet på egen identitet, og en kan derfor tenke seg at Victoria ikke har funnet seg helt til rette i kulturen enda (Grogan, 1999). I Maren Vistnes Rekve (2019) sin masteroppgave viser resultatene at elevene opplever kroppspress, og en forventning om hvordan kroppen bør se ut. At noen elever opplever forventninger til hvordan kroppen bør se ut, kan ikke utelukkes i denne forskningen.

Ida forteller at hun ikke har noe krav til seg selv, men hun mener at samfunnet setter noen normer for hva som er fint og ikke fint. Disse normene lages i de ulike ungdomskulturene, og kan derfor varieres mellom ulike ungdomskulturer. Ida forteller:

«Som nå er det fint med å ha stor rumpe og store pupper liksom, men sånn. Jeg har. For meg da, jeg har alltid vært aktiv på en måte, så jeg har aldri slikt med at jeg har hatt mye fett eller vært veldig tynn for eksempel da. At jeg har liksom, jeg har liksom alltid hatt.. nå blir det teit å si da.»

Intervjuer: «Nei, bare si det du»

Ida: *«at jeg har hatt en normal kropp, om jeg skal si det på den måten. Så for meg har jeg ikke kjent at jeg må forandre meg hvis det gir mening. Det høres så teit ut å si normal kropp, men det er liksom bare sånn. Jeg har aldri kjent på at jeg må endre meg for at samfunnet har satt det og det kravet».*

Videre forteller hun:

«Men samtidig hadde jeg kanskje ikke vært så aktiv da og hadde hatt noen kilo ekstra, så kunne det hende at jeg hadde kjent på det, og at folk hadde kommentert det. Jeg har aldri hørt noen kommentere noe om meg, skjønner du? Men jeg har hørt av andre at de har hørt at noen har kommentert om dem. Og jeg tror at hvis noen hadde sagt noe om meg så hadde det gått inn på meg, men det har jo ikke gjort det foreløpig da».

Det er helt tydelig for meg at Ida reflekterer godt over dette og at hun vet at det er normer og ulike synspunkter for hva som er pent og ikke. Jeg tror hun har helt rett i at siden hun ikke har fått noen kommentarer på kropp, kan være en årsak til at hun ikke kjenner noe på dette.

Funnene i avhandlingen til Rekve (2019) viser at ungdommene har en tendens til å sammenligne seg med andre når det kommer til utseende. Bjørnebekk (2015) forteller at kroppspress handler om hvordan kroppen skal se ut, og at kroppspress er en samlebetegnelse på hvordan mennesker opplever at er kropp skal være. Når du har et bilde av hvordan en kropp skal se ut og du ikke sammenligner deg med denne kroppen, kan man få et press på at man må endre kroppen til det bedre. Tylka (2011) viser til at mennesker med positivt kroppsbilde, vil fokusere på hva kroppen kan gjøre, fremfor hvordan den ser ut. Hvis man omgås med andre venner som ikke opplever og snakker om kroppspress, vil kulturen i gruppen i mindre grad preges av dette tankesettet.. Og dette vil kunne gi en positiv «smittekultur», slik at andre elever også klarer å holde tankene unna kroppspress. Er man

fornøyd i sin egen kropp, blir man også sterkere til å ta imot eventuelle kommentarer som blir slengt mot seg.

Morten har også samme tankesett som Ida. Han forteller:

«eh, nei jeg har ikke tenkt på det egentlig. Altså ikke for å (tenker), men vi ser jo naturlig bra ut når vi trener da. Så vi tenker bare på at vi skal prestere da, og ikke (slutt på sitat)»

I: ikke på så mye annet?

«nei, ikke på hvordan vi ser ut liksom.»

Det at de andre informantene ikke kjente på kroppspress kan være av samme årsak som Ida og Morten nevner her. At de som trener så aktivt ikke kjenner på noe press i forhold til kropp, fordi ved det aktivitetsnivået som disse elevene holder- så har de kropper som ikke skiller seg ut i «negativ» retning. Rekve sine studier (2019) viser at elevenes opplevelse om kroppspress avhenger stort av ytre faktorer, som andres kropper og situasjonen som elevene er i. Elevene på idrettsgymnas er glad i å trene, og har kropper som er formet etter det. Samtidig kan elevene ha et større fokus på å meste idretten i stedet for kroppen, og at det er en større aksept for at kropper er ulike (Tylka, 2011). Aagre (2014) skriver at det idrettslige perspektivet viser mangfoldet av kropper, og at det ikke er en fasit på hvordan en kropp må se ut for å lykkes. Se for eksempel på de kroppslige forskjellene til Therese Johaug og Marit Bjørgen, der begge har lyktes i skisporten. Hvis elevene er glade i kroppen sin, vil det naturlig ikke være noe problematikk knyttet til dette temaet. Det hadde vært annerledes slik som Ida nevner, at hvis man ikke hadde trent, eller fått kommentarer på kropp, så ville man kanskje hatt et annet forhold til kroppen sin.

I en undersøkelse gjort av Barland, Tangen og Johannesen (2009), viser funnene at kroppsbilde er bilde av en egen kropp som er dannet på bakgrunn av sosiokulturelle, psykologiske og nevrologiske elementer. Hvis lagkameratene og vennene dine syns at kropp er kult er det nærliggende å tro at flere i samme vennegjeng tenker dette. Hvis vennene dine og det sosiale miljøet ikke henger seg opp i kropp er det lettere å ikke falle utenfor. Dette er i samsvar med boken «body Image», om at det å være i et miljø om har et bredt syn på kropp, er positivt for eget kroppsbilde (Tylka, 2011, s.58-59). Og så lenge man ikke får kommentarer rettet til seg, vil man heller ikke, slik som Ida sier, trenge å bruke energi på negativ tankegang om kropp.

Videre går jeg inn på fokuset rundt mat.

Når det kommer til mat og spisevaner viser resultatene i undersøkelsen at elevene er bevisste i forhold til væske- og matinntak. Samtlige informanter synes det var en stor overgang å måtte stå for all maten selv da de flyttet hjemmefra for å gå på idrettsskolen. Det virker til at elevene har gått igjennom en god læringsprosess, og at de har opparbeidet seg noen erfaringer underveis. Når jeg spurte om de hadde kjent på det å ikke ha nok energi til å prestere på best mulig måte, på grunn av for lite mat, svarte Kristin:

«Det kjente jeg egentlig ganske mye på i starten når jeg begynte her. Det var uvant å trene så mye, og da klarte jeg ikke å spise så mye som jeg trengte for å fungere heller. Så jeg gikk nok på noen smeller da, for da var jeg sliten en periode. Ja, så det har jeg kjent på.. at jeg har spist for lite».

Den samme følelsen sitter Cecilie igjen med:

«eh, litt i starten var det litt vanskelig å planlegge å sånn da, så det var sånn at jeg ikke tok med meg nok mat, og hvis det for eksempel var på onsdager så hadde jeg ikke med meg nok mat til, eller jeg tenkte ikke at det var trening rett etter skolen da. Så jeg hadde ikke med meg nok, eller jeg hadde nok mat til skoledagen, men ikke til trening. Så det var ofte at jeg var skikkelig sulten på onsdager. Og da blir man sliten, trøtt og. Ja, ikke så mye energi på trening.»

Ida forklarer også at hun har kjent på dette, og at hun har måtte sovet på dagtid og stått over treninger på grunn av for lite energi. Hun forteller at det har blitt bedre med tiden, men at det fortsatt kan oppleves som utfordrende å planlegge matpakker. Blant annet sier hun:

«.....eller ikke har giddi å lagd meg bedre mat. Så det, jeg har egentlig merket det ofte. Men jo lenger jeg har gått her, jo bedre har jeg blitt til å lage mat. Så det har blitt mye bedre, helt klart».

Denne sosiokulturelle forandringen elevene er inne i et nytt skoleår, på ny skole og på et nytt sted, kan være en bidragsfaktor for at maten blir litt satt til side. For mange, slik som disse elevene kan oppleve at overgangen blir stor da de begynner på en idrettsskole, men at de jobber seg opp erfaringer om at de må ha i seg nok mat for å kunne hevde seg på lik linje som de andre elevene på skolen.

Da det kommer til spørsmål om hva elevene spiser i løpet av hverdagen, ser det ut til å være god variasjon. Dette viser også Ungdata (2019) sin rapport. Rapporten fra Ungdata indikerer

også at det er en økende trend mot usunne og endrede spisemønstre, da ungdom beveger seg gjennom ungdomstiden (Ungdata, 2019). Dette ser jeg veldig få tendenser til i min studie, da samtlige elever virker svært fornuftige i matveien. Morten sitt svar er godt beskrivende for resten av intervjukandidatene;

«eh det spørs, men vanligvis gresk yoghurt med musli, eller noe egg eller noe på morgenen. Også er det jo trening da, og da spiser jeg noe musli eller noe knekkerbrød etter trening. Også er det lunsj og da er det som regel noe brød, eller så reiser jeg hjem på hybelen å lager noe enkelt, og da kan du for eksempel lage noe som du har før trening. Men siden førsteklasse så har vi liksom hatt brød og pålegg i baggen da. Også lager jeg noe middag, pasta, wok eller hva man føler for egentlig.»

Ut ifra svarene på spørsmålet som spisevanene, syns jeg det var rart at elevene ikke nevner verken sukkerholdig drikke eller andre søtsaker. I og med at elevene går på idrettsskole, og jeg intervjuet om dette temaet, kan det ha ført til at elevene «pyntet» litt på sannheten, og heller fortalte meg hva de trodde jeg ville høre. Etter flere intervju, begynte jeg å invitere til å snakke om «søtsaker», og ufarliggjorde det i hverdagen deres. Da kom noen andre svar, blant annet fra Victoria:

«Jeg er jo veldig bevisst på det (kostholdet). Eller jeg spiser jo litt usunt sånn innimellom, men det gjør egentlig ingenting. Hvert fall ikke når jeg trener så mye på en måte. Før kunne jeg kanskje kjenne på at jeg bare, å nei nå ble det litt mye godteri, fordi før trente jeg ikke så mye som nå når jeg begynte her. Men nå er det sånn, det går greit å ta seg en bolle på en onsdag liksom»

Hanne:

«Så blir det jo sånn at jeg koser meg litt iblant med for eksempel sjokolade og sånn.»

Med litt ufarliggjøring på dette området med sukker åpnet da flere av informanter seg, og forteller at de også spiser ferdigmat, spiser godis og drikker sukkerholdig drikke. Ungdata-rapporten (2019) viser at det er en økende trend mot usunne spisevaner hos ungdommer. Dette ser jeg lite av i mine studier, da alle mine informanter virket å i stor grad være opptatte av å få i seg god og næringsrik mat. Derimot er det noen som velger lettvinde ferdigretter når tiden ikke strekker til, eller da de ikke «gidder» å gjøre noe annet. Det viser vel at elevene på idrettsgymnas bare er «vanlige ungdommer» de også.

På spørsmålet om hvorfor de spiser som de gjør, virker det til at de fleste elevene har dette med seg hjemmefra, og at de i tillegg har fått en del informasjon via skolen og trenere på dette området. Ut ifra denne studien ser det ut til at elevene har godt kontroll på eget matinntak, og at dette er et fokusområde som både skole, lærere og trenere satser på. Guro forteller det slik:

«Nja, har vel alltid spist slik. Sånn fra jeg bodde hjemme. Ellers har jeg lært noe fra Sunn Idrett som har vært på skolen flere ganger, i tillegg har vi en ernæringsfysiolog som har pratet med klassen, og som vi kan rådføre oss med»

Cecilie har også lært mye nytt etter at hun begynte på idrettsskolen:

«jeg har som regel spist på den måten, forutenom at jeg var ganske dårlig på å ha med meg lunsj på skolen før da. Nå har jeg lært meg å ta med meg mer lunsj, sånn i forhold til ungdomsskolen å sånn. Også har jeg liksom fått hørt det av skolen, og treneren har tipset meg om at man må ha med seg masse mat og sånn. Ja. Også har jeg sett det på nettet da. Men mest via skolen da.»

Matinntak og følelsen av for lite mat er også erfaringsbasert, og at man må lære seg hvordan og hvor mye man må spise for å ha energi til hele dagen. Dette kan ta lang tid, og man må få en viss rutine på det, dette har Kristin lært seg, og lærer fortsatt:

«det er ikke sånn jeg har det hjemmefra, eh.... Før brukte jeg ikke spise frokost heller. Det er noe jeg har lært herifra.. vi har hatt sånn kostholdskurs og sånn, så ja. Jeg har lært at det er veldig viktig å spise frokost og det fant jeg jo ut også etter at jeg begynte her. Og mellommåltider også var jeg ikke så veldig flink på heller før jeg begynte her. Så jeg vil ikke si at jeg er så flink på det nå heller, men jeg har blitt flinkere.»

Dessuten kan det ha seg slik at kulturen på idrettsskolen har en opptatthet av et riktig og godt kosthold på skolen, og at gruppen av elever har satt en standard for meninger og verdier i gruppen på området som gjelder mat og spisevaner (Thornton, 1995, s.3). Aagre (2014) viser til at idretten viser et mangfold av kropper, og et godt bilde på den varierte idrettsutøveren. Dette kombinert med en kultur for prestasjon i idretten, uten fokus på kropp kan være en årsak til at informantene ikke kjenner på noen form for problemer knyttet til matinntak i hverdagen. Hvis det blir lagt vekt på kroppsvekt og mat i en gruppe med for eksempel idrettsutøvere, kan dette føre til «smittkulturer» i gruppen (Sundgot-Borgen, Torstveit &

Skårderud, 2004, s.2129). Kanskje er det lite fokus og opptatthet på kroppsvekt på idrettsskolen, slik at elevene ikke omringes av dette i stor grad i hverdagen.

5. Konklusjon

Formålet med denne studien har vært å undersøke elevenes opplevelser av ulike kulturer på idrettsskoler. Gjennom de overordnede diskusjonstemaene «idrettskultur», «skolekultur» og «kroppskultur», har jeg forsøkt å besvare oppgavens problemstilling: *Hvordan forholder elever på idrettsskoler seg til idrettskultur, skolekultur og kroppskultur?*

Oppsummeringen av mine hovedfunn utdypes i de fire underproblemstillingene

1. Hvordan oppleves kulturen i egen idrett?

Noen elever opplevde det som vanskelig å komme seg inn i idrettskulturen i oppstarten av skoleåret. Dette kan være på grunn av de sosiokulturelle endringene elevene møter på da de begynner på idrettsskolen, blant annet at elevene ikke kjenner mange andre ungdommer, og får følelsen av å «bli kastet til ulvene». Da elevene kommer seg inni kulturen ser det derimot ut til at de båndene som knyttes til de andre er sterke. Dette kan være fordi elevene som går på samme idrett har mange like referansepunkter, og at elevene bygger bånd med andre elever som opplever det samme som en selv. Dette kan vi sammenligne med smakskulturer som Thornton refererer til, og at elevene samles fordi de har felles smak (Thornton, 1995, s.3). Elevene som går på en idrettsskole, vil i stor grad omgås hverandre både på skole, trening på skolen og trening på kveldstid, noe som gjør forholdet til medelevene ekstra sterkt. De ulike kulturene endrer seg i takt med elevene som begynner på skolen, slik at felt og habitus endrer seg gjennom det sosiale over tid (Bourdieu, 1999). Elevene kan derfor kjenne på endringer i idrettens atmosfære da noen elever slutter på skolen, og andre elever begynner.

Idrettskulturen oppleves ulikt mellom individuell og lagidrett, men fellestrekkene er sterke sosiale bånd, gode støttespillere og en kultur for å være best. Dette samsvarer med det Ungdatarapporten (2019) fant i sin undersøkelse, om at ungdommer har en forventning om å være best.

2. Hvordan oppleves skolekulturen?

Skolekulturen bærer preg av at det er ulike delkulturer på skolen. Funnene i min forskning viser at elevene i liten grad knytter gode vennskapsbånd på tvers av idrettene. Elevene uttrykker ingen betenkeligheter med dette, annet enn at det føles naturlig å omgås med de elevene som går på samme idrett som dem selv. Elevene gir også uttrykk for at det ikke er noe problem å jobbe samme med andre elever i klassene, men at når man får velge «gruppe» selv, så man går til de sikre. Det kan være flere årsaker til at elevene på tvers av idrettene

ikke omgås så mye med hverandre. Elevene bruker så mye tid på egen idrett, at det er lite tid til overs til andre sosiale aktiviteter. Elevene omtaler elever fra andre idretter som «de andre», og at «de er litt mye, og det er ikke vi». Det å omtale andre elever som annerledes enn seg selv, samsvarer med det Skaardal (2006) fant i sin studie.

3. Hvilke følelser har elevene knyttet til egen kropp?

Det er lite som tyder på at det er en kroppsfokusert kultur på idrettsskolen, men at enkeltelever kan kjenne mer på dette i forhold til andre. Det at noen kulturer har mer fokus på kropp og klær, kan støttes oppunder av «club culture», som viser til at det er medlemmene i kulturen som bestemmer hva som er hipt og ikke (Thornton). Elevene på idrettsskoler er godt trent, og kropps fokuset hadde kanskje vært annerledes dersom de hadde fått kommentarer om kropp rettet mot seg. Funnene i Rekve (2019) sin studie viser at elevenes opplevelse avhenger stort av ytre faktorer. En kan også undres om smittekulturer, slik Sundgot-Borgen viser til med spiseforstyrrelser, også kan forekomme med ytringer om kropp og klær. Hvis de fleste som går på en idrettsskole, ser på idrettsprestasjonene fremfor kroppslig utseende, er det grunn å tenke at dette smitter over på andre medelever. og at det blir mindre fokus på kropp.

Til ettertanke kan det være at elevene ikke kjenner så mye på kroppspress, fordi er det så mange varianter av kropp som gjør det bra i sin idrett, at resultatene teller mer. Og at det da er vanskeligere å kommentere en kropp som gjør det idrettslig bra. Kanskje kommentarer forekommer oftere på en vanlig skole, hvis man er tynnere enn gjennomsnittet, men ikke løper fort, eller en kraftig person som ikke eier muskelstyrke.

Elevene er opptatt klær, og de har tanker over hva de har på seg. Noen kler seg for å føle seg vel selv, mens andre kler seg for å se bra ut for andre. Det er også en stor usikkerhet i om man kan knytte klesvalg opp mot følelsene rundt kropp, annet enn et ønske om å fremstå presentabelt ovenfor andre. Noen elever er derimot tydelige på at de kler seg etter hvilken aktivitet, og hvem de skal være med, som tyder på at tankene om å vise seg frem er til stede. Aagre (2005) skriver i sin bok at de som blant annet driver med sport og trening bruker mer tid på utseende enn andre grupper. Noen elever kjenner mer på dette presset enn andre, og det samsvarer med Ungdataundersøkelsen som viser at 35% av elevene kjenner på kroppspress (Bakken, 2018, s.73).

4. Hvordan er elevenes forhold til mat?

Elevene virker å være bevisste i forhold til mat. Elevene kjente på noen utfordringer knyttet til mat i oppstarten, men har opparbeidet seg erfaringer underveis, og virker til å ha et godt

forhold. Jeg ser ingen økende trend til usunne spisevaner, slik Ungdatarapporten (2019) viser til. Ungdatarapporten viser at ungdommer har variasjon i kostholdet sitt, noe som samsvarer med mine undersøkelser. En av informantene gav uttrykk for at hun ikke følte seg så fin hvis hun hadde spist dritt, og at hun satte på seg større klær da hun opplevde det. Dette oppleves litt urovekkende.

Det virker til at ungdommene på idrettsskolen har fokus på mat, og viktigheten av å spise riktig og sunt for å få i seg de riktige næringsstoffene. Ved å gjøre dette, vil elevene kunne prestere bedre i idretten sin, og det ser alle elevene ut til å prioritere. Samtidig ser vi at elevene har utskeielser, som for øvrig er godt å se. Da er jo idrettsungdommene bare vanlige ungdommer de også.

Alt i alt tyder mine resultater på at elevene forholder seg uproblematisk til de ulike kulturene på idrettsskolen.

5.1 Videre forskning

Innsikt i elevenes erfaringer på idrettskultur, skolekultur og kroppskultur kan være med på å belyse ungdommenes ulike kulturer på idrettsskoler, og gi en større forståelse for hva som ligger bak deres erfaringer og opplevelser. Dette kan lærere og trenere bruke for å forstå hvilke ulike settinger elever må forholde seg til på daglig basis, og bidra til å gjøre oppstarten og overgangen til skolene lettere for nye elever.

Det kunne vært spennende å undersøke hvordan lærere og trenere opplevde disse utfordringene som elevene prater om. Oppfatter lærerne at det er grupperinger på tvers av idrettene, og gjør de noe med det slik at situasjonen kunne vært annerledes? Videre kan man se på hvordan elevene ser på seg selv, og hvordan deres mentalitet endrer seg gjennom årene på skolen og i idretten. Hvor mange får det bedre med seg selv etter endt videregående skole, og hvor mange gir opp karrieredrømmen i det de går ut døren siste skoledag?

Med bakgrunn i hva jeg har lært gjennom denne oppgaven og videre forskning, ser jeg at det hadde vært hensiktsmessig og tatt for seg kvantitativ metode for å få tydeligere data på noen funn. Ved muligheten for å øke utvalget, og utvide forskningen til et større geografisk område, ville det skapt et mer representativt utvalg.

5.2 Et kritisk blikk

Som nevnt i forbindelse med validitet, er det elevenes egne erfaringer og opplevelser jeg har ønsket å undersøke. Det kan diskuteres hvor typiske informantene er dersom de skal representere et utvalg fra idrettsskoler. Informantene som stilte opp til intervju, opplevde jeg som åpne og ærlige. Muligheten for at elevene som ikke ønsket å stille kunne kommet med nyttig informasjon om idrettsskolens kulturer er til stede.

Det kan diskuteres om kildene tilknyttet forskningen om ulike kulturer er like gyldige til å forklare sammenligninger til min forskning. Det er nevneverdig at også andre bakenforliggende og individuelle faktorer som ikke er tatt høyde for i denne masteroppgaven, også kan være en årsak til ulike utfordringer knyttet til kulturene. Det ar jeg har tatt for meg «idrettskultur», «skolekultur» og «kroppskultur» utelukker ikke at det også er andre kulturer elever forholder seg til på idrettsskoler.

6. Litteraturliste

- Aagre, W. (2000) *Arbeid med ungdom* (1. utg). Oslo: Gyldendal undervisning
- Aagre, W. (2005). *Å ha en kropp – eller å være en kropp?: om ungdom og utseende i en kropporientert tid*. Danske tidsskriftet Ungdomssforskning 1/2005. Hentet fra: <http://www-bib.hive.no/tekster/lu/aagre/ungkropp.pdf>
- Aagre, W. (2014). *Ungdomskunnskap – hverdagslige kulturelle former* (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget
- Aakvaag, G. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Aaserud, M., E. (2018, 7. desember). *NIH-professor slår full alarm om spiseforstyrrelser i langrenn*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/sport/slar-full-alarm-om-spiseforstyrrelser-i-langrenn-1.14328382>
- Alderslyst, B. (2011). *Hvorfor velge «idrettslinja»?*. [Masteroppgave]. Norges idrettshøgskole, Oslo. Hentet fra: https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/bitstream/handle/11250/171641/MAS_B_Alderslyst.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bakken, A. (2018) Ungdata 2018. Nasjonale resultater (ISBN: Elektronisk utgave: 987-82-7894-672-5. (Nova Rapport 8/18). <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12199/3498/Ungdata-2018.%20Nasjonale%20resultater.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bakken, A. (2019) Ungdata 2019. Nasjonale resultater (ISBN: elektronisk utgave: 978-82-7894-708-1). (Nova Rapport 9/19). <https://fagarkivet-hioa.archive.knowledgearc.net/bitstream/handle/20.500.12199/2252/Ungdata-2019-Nettversjon.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barland, B., Tangen, J. O., & Johannesen, C. A (2009). *Doping muskler, mestring og meninger*. Oslo: Politihøgskolen, 2010. Hentet fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175072/Doping.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bjørnebekk, W. (2015). *Påkledd i dusjen: om ungdom og kroppspress*. Oslo: Spartacus forlag.
- Bourdieu, P. (1999). *Meditasjoner*. Oslo. Pax forlag AS. Hentet fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008100700099

-
- Elverum, A. E. (2010). *En studie av elever ved studieretningen for idrettsfag*. [Masteroppgave]. Norges idrettshøgskole, Oslo.
- Giorgi, A. (2012). *The Descriptive Phenomenological Psychological Method*. Journal of Phenomenological Psychology 43 (2012). 3–12. Saybrook University. Hentet fra: file:///C:/Users/maraas2/Downloads/2012%20Giorgi_phenomenology.pdf
- Grogan, S. (1999). *Body Image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children*. Routledge, London.
- Haugseth, J., F. (2020). *Ungdommens idealer*. En kvalitativ/kvantitativ studie av verdsettinger blant norsk ungdom. Hentet fra https://www.idunn.no/norsk_sosiologisk_tidsskrift/2020/02/ungdommens_idealere
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (4th ed.). Oslo: Abstrakt forlag
- Keessing, R., M. (1974). *Theories of culture*. Annual Review of Anthropology , 1974, Vol. 3 (1974), pp. 73-97
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvalem, I. L. (2007). Ungdom og kroppsbilde. I: I. L Kvalem & L. Wichstrøm (red.), *Ung i Norge: Psykososiale utfordringer* (s.33-50). Oslo: Cappelen forlag
- Lesjø, Jon., H. (2008). *Idrettssosiologi. Sportens ekspansjon i det moderne samfunn*. Oslo: Abstrakt forlag AS
- Madsen, O. J. (2018). *Generasjon prestasjon. Hva er det som feiler oss?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Martinsen, M., & Sundgot-Borgen, J. (2013). *Higher Prevalence of Eating Disorders among Adolescent Elite Athletes than Controls*. Oslo sports trauma research center. Hentet fra: [file:///C:/Users/maraas2/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Higher_Prevalence_of_Eating_Disorders_among.24%20\(1\).](file:///C:/Users/maraas2/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Higher_Prevalence_of_Eating_Disorders_among.24%20(1).)
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. (3rd ed.). Oslo: Universitetsforlaget.

- Rekve, M. V. (2019). *Kroppsbilde, kroppspress og kroppsøving; en kvalitativ analyse av videregående-elevers erfaringer. Hvordan erfarer elever i videregående skole kroppsbilde og kroppspress?* [Masteroppgave]. Norges Idrettshøgskole. Hentet fra: <https://nih.brage.unit.no/nih-xmloi/bitstream/handle/11250/2606801/Rekve%20MV%20v2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rognlan, L. T. (2016). *Å trene ungdom: En sosiokulturell tilnærming (Kapittel 7). I Ungdom og Idrett*. Cappelen Damm Akademisk.
- Thornton, S. (1995). *Club Cultures: music, media and subcultural capital*. Polity press: Cambridge
- Schiefloe, P. M. (1999). *Kultur. Innføring i sosiologi*. Allforsk.
- Sisjord, M. K & Sørensen, M. (2016). *Skigymnaselever- forventninger, erfaringer og utbytte*. (kapittel 16). Cappelen Damm Akademisk.
- Skaardal, E. (2006). Kroppen som middel og symbol. En kvalitativ studie av unge jenters bearbeidelse av prestasjoner og kroppsidealer i dansen. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. Hentet fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15634/Kroppen.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Strandbu, Å. & Kvalem, I. L. (2012). *Body Talk and Body Ideals Among Adolescent Boys and Girls: A Mixed-Gender Focus Group Study*. Youth and Society, Vol. 46(5), 623-641. Sage Publications. DOI:10.1177/0044118X12445177
- Sundgot-Borgen, J., Torstveit, M., K. & Skårderud, F. (2004) *Spiseforstyrrelser i idretten*. Hentet fra: <https://tidsskriftet.no/2004/08/tema-spiseforstyrrelser/spiseforstyrrelser-i-idretten>
- Thagaard, T. (2009) *Systematikk og innlevelse. Innføring i kvalitativ metode* (3.utgave). Bergen: Fagbokforlaget
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Tylka, T.L. (2011). Positive Psychology Perspectives om Body Image. I: T. F Cash & L. Smolak (eds.). *Body Image: A handbook, of science Practice and Prevention* (2.utg.) (s.56-64). New York: The Guildford Press.

7. Vedlegg 1: Godkjent av NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Idrettskultur, kroppsfokus og spisevaner blant elever på norske idrettsgymnas

Referansenummer

270172

Registrert

11.02.2020 av Marthe Hemma Aasum - 113196@stud.inn.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskolen i Innlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for folkehelse og idrettsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Eivind Åsrum Skille, eivind.skille@inn.no, tlf: 41613946

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Marthe Aasum, marthe_aasum@hotmail.com, tlf: 48123820

Prosjektperiode

02.01.2020 - 15.10.2020

Status

11.03.2020 - Vurdert

Vurdering (2)

11.03.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 24.02.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.10.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

-
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
 - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Mirza Hodzic

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

8. Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Idrettskultur, kroppsfokus og spisevaner blant elever på norske idrettsgymnas»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan elever på toppidrettsgymnas har det på skolen. Hvordan de opplever overgangen til videregående skole, kulturen og kroppsfokus. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne ut hvordan elever på toppidrettsgymnas opplever og beskriver kulturen på skolen, og derigjennom diskutere sammenhenger mellom opplevelser, kultur og spisevaner.

Problemstilling: Hvordan forholder elever på idrettsgymnas seg til idrettskulturen, kroppsfokus og spisevaner?

Dette er en masteroppgave i *studiet master i idrett og kroppsøving*, ved høgsolen i innlandet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgsolen i innlandet, fakultet for helse- og sosialvitenskap

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Søker etter elever som går første året på idrettsgymnas. I forkant har jeg pratet med lærere/trenere som har gitt meg kontaktinformasjon til elever som kunne være interessert i å delta.

Hva innebærer det for deg å delta?

Kommer til å gjennomføre et intervju som omhandler «livet» på idrettsgymnas. Hvordan kulturen er på skolen, hvordan du har det her, overgangen til videregående skole og spisevaner.

Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet.

Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert, og du vil ikke bli kjent i noen tekst.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Deltagelsen i dette prosjektet vil på ingen måte påvirke forholdet til skolen/lærer/trener. Jeg kommer ikke til å snakke med lærere/trenere på skolen om det som snakkes om på intervjuet, det blir konfidensielt mellom intervjuer og intervjuobjekt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Veileder Eivind Skille ved behandlingsansvarlig institusjon vil ha tilgang til opplysningen som fremkommer i intervjuene. Disse opplysningene viser ikke navn på personen som har deltatt.
- Navnet ditt vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publisert masteroppgave.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.10.2020. Alt av personopplysninger og lydopptak vil slettes/makulert etter prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra høgskolen i innlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Høgskolen i innlandet, fakultet for helse- og sosialvitenskap ved Eivind Skille. På epost: eivind.skille@inn.no eller telefon 62 43 00 54.
- Vårt personvernombud: Hans Petter Nyberg, epost hans.nyberg@inn.no eller telefon 62 43 00 23

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

9. Vedlegg 3: Samtykkererklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Idrettskultur, kroppsfokus og spiseforstyrrelser blant utøvere på norske toppidrettsgymnas» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At det tas opptak av intervjuet jeg stiller opp på

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15.10.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

10. Vedlegg 4: Intervjuguide

Intervjuguide

Dato:

Generell info

1. Alder:
2. Individuell idrett eller lagidrett?
3. Bor du på hybel eller hjemme hos foreldre?

Overgang til videregående skole

4. Kan du fortelle meg litt om hvorfor du valgte å begynne på denne skolen?
5. Hadde du kjentskap til andre som gikk, eller skulle begynne på denne skolen?
6. Hva syns du om den økte aktiviteten etter at du begynte på idrettsgymnas?
7. Hvordan har overgangen fra å bo hjemme hos foreldrene til å bo på hybel vært?
8. Hva opplever du er det mest utfordrende med å flytte hjemmefra så tidlig?
9. Savner du noen av vennene dine fra hjemstedet i hverdagen?
 - Hvordan føler du at du håndterer dette savnet?

Kulturen ved skolen:

Idrettsprestasjon

Kulturen

10. Hvordan vil du beskrive din sosiale trivsel på skolen?
 - Hva er det som gjør at du trives/ikke trives?
11. Hvordan samhandler elevene/utøverne med hverandre?
12. I hvilken grad vil du si at elevene/utøverne hjelper hverandre til å bli bedre i idretten?
 - Har du en opplevelse av at elevene/utøverne er konkurrenter? I såfall på hvilken måte?
 - Hvordan vil du beskrive lagånden eller samspeillet mellom elevene/utøverne?
13. Har du en opplevelse om at det er en kamp om plassene?

Kroppspress

14. Hva slags forventninger kjenner du på i forhold til påkledningen til trening og ellers i skolehverdagen?
 - Kommer dette valget av påkledning på bakgrunn av det praktiske eller hva du føler deg fin i?

-
- Kjenner du på noen forventninger om at du må kle deg på en viss måte?
 - Hvordan kan det eventuelt ha seg slik?
 - Hvis du ikke kjenner på noen forventninger på påkledning, hva er det som styrer hva du setter på deg?
15. Kjenner du på noen krav eller forventninger i forhold til kroppsfasong?
- Kan du beskrive disse forventningene?

Matvaner

16. Hvilke faktorer må til for at du skal klare å prestere på ditt beste?
17. Kjenner du noen gang på at du ikke orker å yte optimalt på trening?
- Hvordan har det seg slik?
18. Hva med mat, lager du maten selv? Hvordan ser en typisk matplan ut for deg?
- Hva er grunnen til at du spiser på denne måten?
 - (Har du lest deg til det? Lært det via noen? Spiser det samme som venner?)
 - Har du noen gang testet diett? Eventuelt hvilken og hvorfor?
 - Tar du noen form for tilskudd til ordinært kosthold? Hvilke?
19. Hvordan arbeider skolen med matinntak i forhold til prestasjon?
20. Hvilket fokus opplever du skolen har på dette området (mat og ernæring)?